

Specialioji ataskaita

Ekologiškų produktų kontrolės sistema pagerėjo, tačiau išlieka tam tikrų iššūkių

(pagal SESV 287 straipsnio 4 dalies antrą pastraipą)

EUROPEAN
COURT
OF AUDITORS

TURINYS

	Dalis
Žodynėlis	
Santrauka	I–VII
Įvadas	1–23
ES ekologiškų produktų kontrolės sistemos	5–14
Sparčiai auganti rinka	15–18
Finansinė parama ekologinei gamybai ES	19
ES ekologinės gamybos teisinė sistema	20–23
Audito apimtis ir metodas	24–28
Pastabos	29–89
ES pagamintų ekologiškų produktų kontrolės sistemos priežiūra pagerėjo	29–49
Komisijos vykdomas valstybių narių kontrolės sistemų stebėjimas pagerėjo	30–35
Buvo pašalinta daug su valstybių narių vykdoma kontrolės įstaigų priežiūra susijusių trūkumų	36–47
Keitimasis informacija pagerėjo, tačiau galėtų būti greitesnis ir nuoseklesnis	48–49
Uždavinys prižiūrėti importuojamų ekologiškų produktų kontrolės sistemą buvo iš dalies įvykdytas	50–80
Komisija pradėjo auditus už ES ribų, tačiau dauguma lygiaverčių kontrolės įstaigų vis dar nebuvo audituotos	54–64
Keitimasis informacija pagerėjo, tačiau Komisija galėtų ja naudotis geriau ir greičiau	65–71
Komisijos atliekamas vykdymo užtikrinimas buvo sudėtingas ir ilgas, tačiau būsimų taisyklių pakeitimais siekiama, kad jis taptų spartesnis ir veiksmingesnis	72–74
Valstybių narių atliekamų ekologiškų produktų importo patikrų trūkumai	75–80
Atsekamumas pagerėjo, tačiau išlieka tam tikrų trūkumų	81–89
Atsekamumas pagerėjo ES viduje, tačiau ne visi gamintojai galėjo būti atsekami	84–88

Atliekant mūsų atsekamumo procedūrą nustatyta problemų, susijusių su ženkliniu ir sertifikatais	89
Išvados ir rekomendacijos	90–98
Priedas. Rekomendacijų, įtrauktų į Specialiąją ataskaitą Nr. 9/2012, įgyvendinimo lygio vertinimas	
Komisijos atsakymai	

ŽODYNĖLIS

Akreditavimo įstaiga: viešoji ar privati įstaiga, suteikianti oficialų pripažinimą, kad kontrolės įstaiga yra kompetentinga atlikti trečiųjų šalių testavimą ir sertifikavimą pagal ekologinius standartus.

Kompetentinga institucija: centrinė valstybės narės (arba trečiosios šalies) institucija, įgaliota organizuoti oficialias patikras ekologinės gamybos srityje, arba bet kuri kita tokius įgaliojimus turinti institucija.

Kontrolės įstaiga: nepriklausoma privati trečioji šalis arba valstybės narės viešojo administracinė organizacija (teisės aktuose taip pat vadinama „kontrolės institucija“), atliekanti patikrinimus ir sertifikavimą ekologinės gamybos srityje.

Lygiavertė kontrolės įstaiga: kontrolės įstaiga, veikianti trečiojoje šalyje, kurią Komisija pripažįsta kaip taikančią lygiavertes ekologines taisykles ir kontrolės priemones, kaip tos, kurios yra taikomos ES.

Lygiavertė trečioji šalis: trečioji šalis, kurią Komisija pripažįsta kaip taikančią lygiavertes ekologines taisykles ir kontrolės priemones, kaip tos, kurios yra taikomos ES.

Lygiavertis (-ė): galintis (-i) laikytis tų pačių tikslų ir principų taikant taisykles, kuriomis užtikrinamas toks pats atitikties reikalavimams lygis.

OFIS: Ekologinio ūkininkavimo informacinė sistema – Komisijos IT sistema, skirta ekologinio ūkininkavimo informacijai tvarkyti. Ji leidžia a) vykdyti elektroninių duomenų mainus tarp ES valstybių narių, Norvegijos, Islandijos ir Komisijos; b) skleisti viešuosius duomenis Europos piliečiams ir ūkio subjektams.

TRACES: (angl. *Trade Control and Expert System* – Prekybos kontrolės ir ekspertizų sistema) – Komisijos internetinė valdymo priemonė, skirta visiems sanitariniams reikalavimams, susijusiems su gyvūnų, spermos ir embrionų bei maisto ES vidaus prekyba ir importu. TRACES buvo nustatyta Komisijos sprendimu 2004/292/EB pagal Tarybos direktyvą 90/425/EEB.

Ūkio subjektas: individuali ar verslo įmonė, gaminanti, sandėliuojanti, perdirbanti, gabenanti, eksportuojanti ar importuojanti ekologinius produktus.

SANTRAUKA

I. Pagrindiniai ES masto ekologinės gamybos sistemos tikslai – geriau apsaugoti vartotojų interesus, užtikrinti sąžiningą konkurenciją tarp gamintojų ir palengvinti laisvą ekologiškų produktų judėjimą ES. Ekologiškų produktų kontrolės sistema nustatyta ES teisės aktuose. Ja siekiama vartotojams suteikti tikrumo, kad jiems perkant ES arba lygiaverčius ekologiškus produktus, taisyklės buvo taikytos kiekviename tiekimo grandinės etape. Tai turėtų būti taikoma tais atvejais, kai šie produktai yra pagaminami ES arba importuojami.

II. 2012 m. birželio mėn. paskelbėme Specialiąją ataskaitą Nr. 9/2012 dėl ekologinių produktų gamybai, perdirbimui, paskirstymui ir importui taikomos kontrolės sistemos. Siekdami įvertinti, ar Komisija ištaisė trūkumus, nustatytus mūsų ataskaitoje, atlikome tolesnių veiksmų auditą. Be to, plačiau nagrinėjome ekologiškų produktų importo režimus. Nustatėme, kad kontrolės sistema pagerėjo ir kad mūsų rekomendacijos nuo mūsų ankstesniojo audito iš esmės buvo įgyvendintos, tačiau išlieka tam tikrų iššūkių.

III. Ir Komisija, ir valstybės narės pašalino daugelį mūsų ankstesnėje ataskaitoje nustatytų su ekologiškais produktais, gaminamais ES ir sudarančiais didžiąją ES suvartojamų produktų dalį, susijusių trūkumų. Po mūsų 2012 m. ataskaitos parengimo Komisija atnaujino savo audito vizitus į valstybes nares ir daugumą jų jau aplankė. Valstybių narių kompetentingos institucijos, kurias auditavome, ėmėsi veiksmų, kad pagerintų savo kontrolės sistemas. Kai kurios iš jų pašalino paskutinį kartą pastebėtus trūkumus pakeisdamos teisinę sistemą, kitos – geriau koordinuodamos veiklą su akreditavimo įstaigomis arba parengdamos geresnes kontrolės įstaigų priežiūros gaires. Mes vis tiek nustatėme keletą trūkumų, susijusių su mūsų ankstesniais nustatytais faktais. Taip pat nustatėme, kad vykdymo užtikrinimo priemonių taikymas dar nebuvo suderintas visoje ES ir kad ataskaitų teikimas valstybėse narėse kartais buvo lėtas ir neužbaigtas.

IV. Mažesnė dalis ES suvartojamų ekologiškų maisto produktų gaunama importuojant. Trečiosiose šalyse veikiančios lygiavertės kontrolės įstaigos sertifikuoja daugiau kaip 80 % į ES importuojamų ekologiškų produktų. Likusi dalis importuojama iš riboto skaičiaus trečiųjų šalių, kurios laikomos turinčiomis lygiaverčius standartus. Nuo 2012 m. Komisijos vykdomi auditai buvo atliekami daugumoje lygiaverčių trečiųjų šalių. Komisija taip pat pradėjo lankyti

lygiavertės kontrolės įstaigas ir patikrino jų veiklą vietoje trečiosiose šalyse. Iki šiol tai aprėpė sistemas, taikomas maždaug trečdaliui lygiaverčių kontrolės įstaigų patvirtinto importo.

V. Mes pamatėme, kad Komisija ką tik pradėjo tirti galimą ekologiškų produktų importo priežiūros sąveiką su kitų svarbių šių produktų importo rinkų kompetentingomis institucijomis ir akreditavimo įstaigų darbu. Kalbant apie importo kontrolės sistemą, Komisijai nustačius problemų, padėčiai ištaisyti skirta procedūra gali būti sudėtinga ir ilgai trunkanti, tačiau buvo nustatytos naujos taisyklės, kad vykdymo užtikrinimas būtų greitesnis ir veiksmingesnis. Valstybių narių lygmeniu nustatėme įvežamų siuntų patikrų trūkumų ir kad kontrolės įstaigų patikros, susijusios su importuotojais, vis dar buvo neišsamios.

VI. Vėl atlikome atsekamumo procedūrą, nustatydami dokumentų seką nuo mažmenininko iki gamintojo. Rezultatai rodo, kad padėtis pagerėjo, palyginti su ankstesniu auditu, ypač ES. Vis dėlto ne visus produktus galima atsekti iki žemės ūkio produktų gamintojo.

VII. Mes pateikiame rekomendacijų, kaip šalinti valstybėse narėse mūsų nustatytus su ES produktais susijusius likusius trūkumus, gerinti importuojamų ekologiškų produktų priežiūrą užtikrinant geresnį bendradarbiavimą ir atlikti išsamesnes atsekamumo patikras.

IVADAS

1. 2012 m. birželio mėn. paskelbėme Specialiąją ataskaitą Nr. 9/2012 dėl ekologinių produktų gamybai, perdirbimui, paskirstymui ir importui taikomos kontrolės sistemos. Siekdami įvertinti, ar Komisija ištaisė toje ataskaitoje nustatytus trūkumus, vykdėme tolesnių veiksmų auditą, kad užtikrintume didelę ekologiškų produktų importo režimų aprėptį.
2. Ekologinė gamyba yra „bendra ūkio valdymo ir maisto gamybos sistema, kurioje derinama geriausia aplinkos ir klimato srities praktika, didelė biologinė įvairovė, gamtos išteklių išsaugojimas ir aukštų gyvūnų gerovės standartų bei aukštų gamybos standartų taikymas, atsižvelgiant į vis daugėjančių vartotojų paklausą produktams, pagamintiems naudojant natūralias medžiagas ir procesus“¹. Ekologiški produktai – tai perdirbti arba neperdirbti maisto produktai, gėrimai, taip pat pašarai ir sėklos. Ekologinės gamybos sektorius apima žemės ūkio ir akvakultūros sektorių gamintojus, taip pat jų tiekėjus, maisto produktų gamintojus ir platintojus.
3. 1991 m. Tarybos reglamentu nustatyta ES masto ekologinės gamybos sistema ir kontrolės bei sertifikavimo sistema². Iki to laiko ekologinė gamyba ES buvo apibrėžta keliais standartais, kuriuos įvairiose valstybėse narėse paskelbė ekologinės asociacijos. Pagrindiniai ES masto sistemos tikslai buvo geriau apsaugoti vartotojų interesus, užtikrinti sąžiningą konkurenciją tarp gamintojų ir palengvinti laisvą ekologiškų produktų judėjimą ES.
4. Nėra mokslinio tyrimo, kuriuo būtų galima nustatyti, ar produktas yra ekologiškas. „[...] vartotojų [pasitikėjimo] produktais, paženklintais kaip ekologiški produktai, [išlaikymas ir

¹ 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2018/848 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 834/2007, 1 konstatuojamoji dalis (OL L 150, 2018 6 14, p. 1), kuria buvo šiek tiek pakeista 2007 m. birželio 28 d. Reglamento (ES) 834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo, panaikinančio Reglamentą (EEB) Nr. 2092/91, 1 konstatuojamoji dalis (OL L 189, 2007 7 20, p. 1).

² 1991 m. birželio 24 d. Tarybos Reglamentas (EEB) Nr. 2092/91 dėl ekologinės žemės ūkio produktų gamybos ir nuorodų apie tokią gamybą ant žemės ūkio ir maisto produktų (OL L 198, 1991 7 22, p. 1).

pateisinimas]“³ priklauso nuo kontrolės ir sertifikavimo sistemos gebėjimo sumažinti tikimybę, kad ūkio subjektai nesilaikys atitinkamų standartų.

ES ekologišų produktų kontrolės sistemos

5. ES logotipas (žr. **1 diagramą**) rodo, kad produktas pagamintas laikantis atitinkamų ES standartų, taikant kontrolės ir sertifikavimo sistemą. Perdirbtų produktų atveju tai reiškia, kad ne mažiau kaip 95 % žemės ūkio kilmės sudedamųjų dalių yra ekologiškos. Šalia naujo ES ekologinės gamybos logotipo nurodomas kontrolės įstaigos kodo numeris ir informacija apie tai, ar produktą sudarančios žemės ūkio žaliavos buvo užaugintos ES arba už jos ribų (arba ir ES, ir už jos ribų).

1 diagrama. ES ekologinės gamybos logotipas

Šaltinis: 2010 m. kovo 24 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 271/2010.

6. Atskiri ūkio subjektai įvairiuose tiekimo grandinės etapuose turi savo ekologiškiems produktams skirtas procedūras – nuo paprastų patikrų iki labai sudėtingų procesų. Tai pagrindiniai elementai, kuriais siekiama užtikrinti, kad produktai, kurie galiausiai paženklininti ES logotipu kaip ekologiški, atitiktų standartus.

7. ES sukūrė kontrolės sistemą, apimančią subjektus, kurie atlieka atskirų ūkio subjektų patikras. Tipiškas patikras sudaro fiziniai gamybos ar perdirbimo patalpų patikrinimai, apskaitos dokumentų tikrinimas, taip pat galutinių produktų, derliaus produktų, lapų ar dirvos mėginių ėmimas ištirti, ar juose nėra neleistinų medžiagų. Šios kontrolės įstaigos yra

³ 2007 m. birželio 28 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo ir panaikinamojo Reglamentą (EEB) Nr. 2092/91 3 konstatuojamoji dalis (OL L 189, 2007 7 20, p. 1).

pagrindinis visų ekologiškų produktų kontrolės ir sertifikavimo sistemų elementas. Ūkio subjektai moka už kontrolės įstaigų išduotus sertifikatus.

8. ES pagamintiems produktams taikomos skirtingos kontrolės sistemos nei importuojamiems produktams. Komisija atlieka pagrindinį vaidmenį visose šiose sistemose, prižiūrėdama valstybių narių kontrolės sistemas ir įvairius importo režimus taikančių subjektų veiklą.

ES pagamintų produktų kontrolės sistema

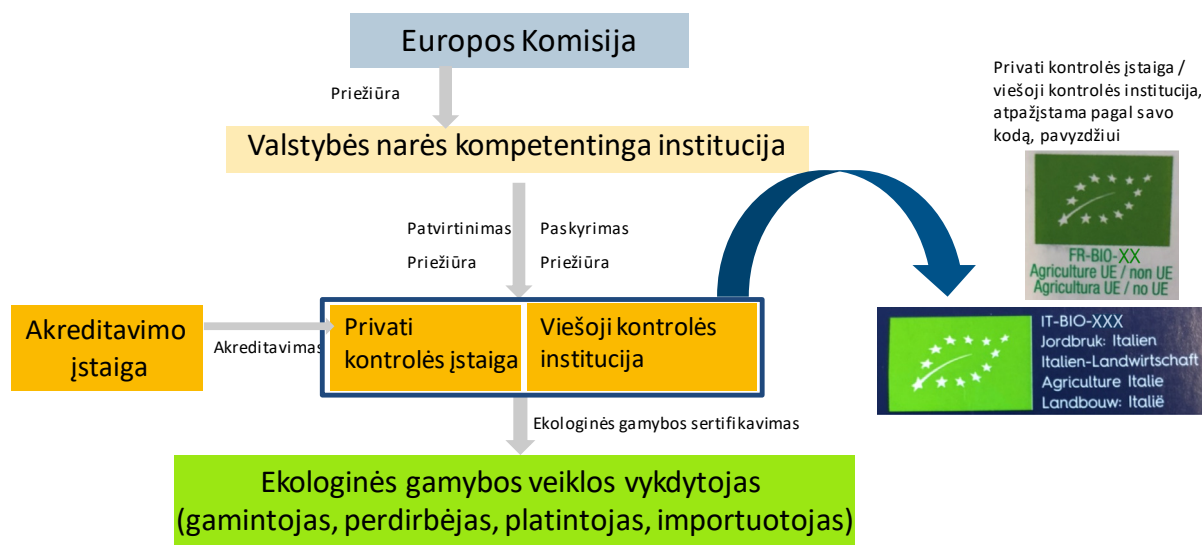
9. ES valstybės narės gali nuspręsti nustatyti kontrolės ir sertifikavimo sistemą, kuri būtų privati, vieša arba dviejų rūšių. Dauguma valstybių narių yra patvirtinusios privačias kontrolės įstaigas. Penkios valstybės narės paskyrė viešosios kontrolės įstaigas, kurios teisės aktuose vadinamos kontrolės institucijomis, o dvi pasirinko mišrią sistemą. Visoje ES buvo patvirtinta apie 250 kontrolės įstaigų ir viešosios kontrolės institucijų⁴. Šioje ataskaitoje jos bendrai vadinamos kontrolės įstaigomis.

10. Valstybės narės turi paskirti vieną ar daugiau kompetentingų institucijų, atsakingų už kontrolės įstaigų patvirtinimą ir priežiūrą, ir, jei reikia, už įvairių vykdymo užtikrinimo priemonių (įskaitant sankcijas) taikymą.

11. Privačios kontrolės įstaigos turi būti akredituotos pagal naujausią ISO standarto IEC 17 065:2012 redakciją. Šios akreditavimo įstaigos tikrina kontrolės įstaigų techninę kompetenciją, nepriklausomumą, nešališkumą ir profesinį sąžiningumą. Viešosios kontrolės institucijos neprivalo būti akredituojamos (scheminę apžvalgą žr. **2 diagramoje**).

⁴ DG AGRI: Ekologiškų produktų sektoriaus kontrolės įstaigų ir kontrolės institucijų sąrašas 2018 m. rugpjūčio 14 d. Žr.: http://ec.europa.eu/agriculture/ofis_public/r8/ctrl_r8.cfm?targetUrl=home&lang=en

2 diagrama. ES pagamintų produktų kontrolės sistema

Šaltinis: Audito Rūmai.

Į ES importuojamų produktų kontrolės sistema

Lygiavertės trečiosios šalys

12. ES pripažino, kad kelios trečiosios šalys turi lygiavertes ekologinės gamybos taisykles ir kontrolės sistemas. Lygiaverčių trečiųjų šalių kompetentingos institucijos atsakingos už užtikrinimą, kad ekologiški produktai būtų gaminami, o ūkio subjektai tikrinami pagal jų standartus. Komisija turi teisę vykdyti oficialią kontrolę, siekdama patikrinti, ar trečiųjų šalių teisės aktai ir sistemos atitinka ES taisykles.

Lygiavertės kontrolės įstaigos

13. Importuojamoji produkcija iš kitų šalių, išskyrus lygiavertes trečiąsias šalis ir ELPA šalis⁵, turi būti gaminama ir tikrinama pagal ES taisyklėms lygiaverčius standartus. Šiuo tikslu Komisija tvirtina privačias kontrolės įstaigas arba viešąsias kontrolės institucijas, kurios

⁵ Norvegija ir Islandija yra vienintelės dvi ELPA šalys, taikančios ES ekologinės gamybos teisės aktus. Jų ryšius su ES reglamentuoja Europos ekonominės erdvės (EEE) susitarimas, o ekologinė gamyba patenka į šio susitarimo taikymo sritį. Todėl ekologiški produktai iš Norvegijos ir Islandijos gali laisvai judėti ES.

sertifikuoja ekologinės gamybos ūkio subjektus už ES ribų; šioje ataskaitoje jos vadinamos lygiavertėmis kontrolės įstaigomis.

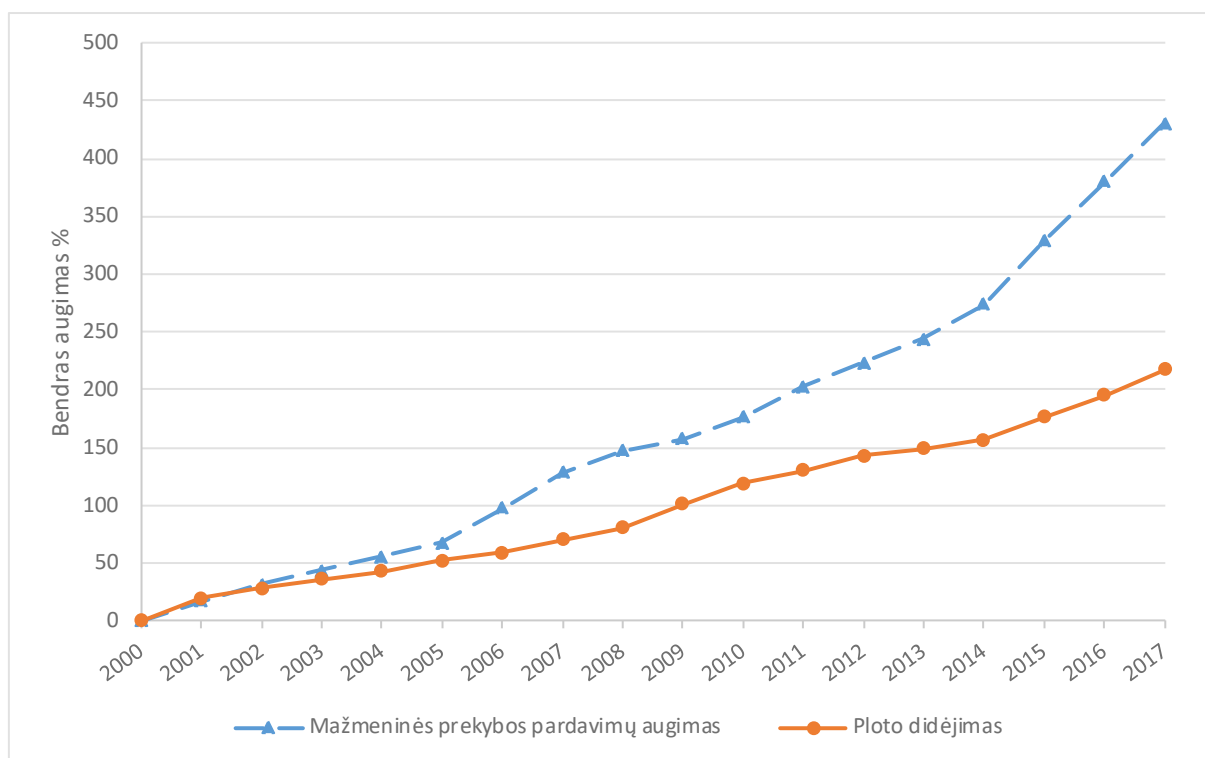
14. Lygiavertčių kontrolės įstaigų atveju Komisija veikia kaip kompetentinga institucija, o tai reiškia, kad ji atsakinga ne tik už šių kontrolės įstaigų patvirtinimą, bet ir už jų priežiūrą, o prireikus – už patvirtinimo panaikinimą. Komisija prižiūri šias kontrolės įstaigas, peržiūrėdama jų metines ataskaitas ir jų akreditavimo įstaigos parengtas vertinimo ataskaitas. Ji taip pat gali atlikti audito vizitus, kad išnagrinėtų kontrolės įstaigų veiklos rezultatus.

Sparčiai auganti rinka

15. Pastaraisiais metais sparčiai vystėsi ES ekologinės gamybos sektoriaus padėtis, susijusi su atitinkama žemės ūkio paskirties žeme, ūkio subjektų skaičiumi ir jos rinkos dalimi. Ekologinio ūkininkavimo reikmėms naudojama žemės ūkio paskirties žemė ES padidėjo nuo 9,1 milijono ha 2010 m. iki 12 milijonų ha 2016 m., t. y. padidėjo 33 %. 2016 m. ekologinei gamybai skirta 6,7 % ES žemės ūkio paskirties žemės. Per tą patį laikotarpį mažmeninė prekyba ekologiškais produktais išaugo nuo 18,1 milijardo eurų iki 30,7 milijardo eurų, t. y. padidėjo 69 %⁶ (žr. ***3 diagramą***).

⁶ <https://statistics.fibl.org/europe/key-indicators-europe.html>

3 diagrama. Europa. Bendras ekologinio ploto ir mažmeninės prekybos augimas 2000–2017 m.

Šaltinis: FiBL-AMI apklausos (2006–2018 m.). Ekologinio žemės ūkio tyrimų institutas (FiBL), Frikas, Šveicarija.

16. Konsoliduotos statistikos apie ekologiškus produktus, importuotus iš ES nepriklausančių šalių, nėra. Kai kurios valstybės narės teikia duomenis apie ekologiškų produktų importo rinkos dalį. Pavyzdžiui, 2017 m. Prancūzija, kaip antra pagal dydį ES rinka, importavo apie 15 % visų šalyje suvartojamų ekologiškų produktų iš ES nepriklausančių šalių⁷.

17. Didėjanti pasaulinė prekyba ekologiškais produktais apima tiek viduje pagamintų, tiek išorėje pagamintų maisto produktų vežimą dideliais atstumais. „Ekologinis“ nėra „vietos“ sinonimas, nors naujajame ekologiniame reglamente siekiama „skatinti plėtoti trumpąsias platinimo grandines ir vietos gamybą“⁸.

⁷ <http://www.agencebio.org/le-marche-de-la-bio-en-france>

⁸ Reglamento (ES) 2018/848 17 konstatuojamoji dalis.

18. Vartotojų mokamos ekologiškų produktų kainos yra didesnės nei įprastinių produktų, o kartais jos yra žymiai didesnės. Kainų skirtumui poveikį turi tiek vartotojų paklausa, tiek perdirbimo ir paskirstymo sąnaudų skirtumai. Kainų priedai, apie kuriuos pranešta, labai skiriasi priklausomai nuo tyrimų ir maisto produktų, o gamintojai gauna naudos tik iš dalies šių kainų priedų.

Finansinė parama ekologinei gamybai ES

19. Ekologiškai ūkininkaujantys ūkininkai ES gali gauti konkrečią finansinę paramą pagal ES kaimo plėtros politiką. Ji papildo paramą, mokamą visiems ES ūkininkams (visų pirma Bazinės išmokos schemos ir (arba) Vienkartinės išmokos už plotus schemos, taip pat žalinimo išmokų paramą, kuriai gauti ekologiški ūkininkai gali būti priskiriami automatiškai). Konkrečius mokėjimus ekologiškai ūkininkaujantiems ūkininkams sudaro bendra ES ir nacionalinė parama už hektarą, kuri skiriasi priklausomai nuo valstybės narės. 2015–2018 m. ES subsidijos sudarė vidutiniškai 700 milijonų eurų per metus.

ES ekologinės gamybos teisinė sistema

20. Dabartinė teisinė sistema reglamentuojama 2007 m. Tarybos reglamentu dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo⁹. Ji apima visus ekologinės tiekimo grandinės etapus, kaip antai ūkininkavimo ir akvakultūros, maisto perdirbimo, platinimo ir mažmeninės prekybos veiklos¹⁰. Išsamesnės taisyklės išdėstytos dviejuose įgyvendinimo reglamentuose¹¹.

⁹ Tarybos reglamentas (EB) Nr. 834/2007.

¹⁰ OL L 189, 2007 7 20, p. 1.

¹¹ 2008 m. rugsėjo 5 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 889/2008, kuriuo nustatomos išsamios Tarybos reglamento (EB) Nr. 834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo įgyvendinimo taisyklės dėl ekologinės gamybos, ženklinimo ir kontrolės (OL L 250, 2008 9 18, p. 1).

2008 m. gruodžio 8 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1235/2008, kuriuo nustatomos išsamios Tarybos reglamento (EB) Nr. 834/2007 įgyvendinimo taisyklės dėl ekologiškų produktų importo iš trečiųjų šalių (OL L 334, 2008 12 12, p. 25).

21. 2014 m. kovo mėn. Komisija pateikė naują ES ekologiškų veiksmų planą ir pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl naujo ekologiškų taisyklių rinkinio. 2018 m. birželio mėn. paskelbtas naujas Reglamentas dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo¹². Naujosios taisyklės bus taikomos nuo 2021 m. sausio 1 d. Iki to laiko Komisija bendradarbiaus su valstybėmis narėmis ir atitinkamomis suinteresuotosiomis šalimis, siekdama užbaigti rengti ir paskelbti deleguotuosius aktus ir įgyvendinimo reglamentus.
22. Ekologiški maisto produktai turi atitikti ne tik konkrečius ekologinės gamybos teisės aktus, bet ir bendruosius maisto produktus reglamentuojančius teisės aktus¹³. Ekologinei gamybai taikomas Oficialios kontrolės reglamentas¹⁴, kuris neseniai buvo iš dalies pakeistas¹⁵. Dauguma šio naujo reglamento straipsnių bus taikomi nuo 2019 m. gruodžio 14 d.
23. ES valstybės narės, Islandija ir Norvegija stebi pesticidų likučių kiekį maisto produktų mėginiuose ir pateikia stebėjimo rezultatus EFSA (Europos maisto saugos tarnybai).

¹² Reglamentas (ES) 2018/848.

¹³ 2002 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 178/2002, nustatantis maistui skirtų teisės aktų bendruosius principus ir reikalavimus, įsteigiantis Europos maisto saugos tarnybą ir nustatantis su maisto saugos klausimais susijusias procedūras (OL L 31, 2002 2 1, p. 1).

¹⁴ 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 882/2004 dėl oficialios kontrolės, kuri atliekama siekiant užtikrinti, kad būtų įvertinama, ar laikomasi pašarus ir maistą reglamentuojančių teisės aktų, gyvūnų sveikatos ir gerovės taisyklių (OL L 165, 2004 4 30, p. 1).

¹⁵ 2017 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2017/625 dėl oficialios kontrolės ir kitos oficialios veiklos, kuri vykdoma siekiant užtikrinti maisto ir pašarų srities teisės aktų bei gyvūnų sveikatos ir gerovės, augalų sveikatos ir augalų apsaugos produktų taisyklių taikymą, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 999/2001, (EB) Nr. 396/2005, (EB) Nr. 1069/2009, (EB) Nr. 1107/2009, (ES) Nr. 1151/2012, (ES) Nr. 652/2014, (ES) 2016/429 ir (ES) 2016/2031, Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1/2005 ir (EB) Nr. 1099/2009 bei Tarybos direktyvos 98/58/EB, 1999/74/EB, 2007/43/EB, 2008/119/EB ir 2008/120/EB, ir kuriuo panaikinami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 854/2004 ir (EB) Nr. 882/2004, Tarybos direktyvos 89/608/EEB, 89/662/EEB, 90/425/EEB, 91/496/EEB, 96/23/EB, 96/93/EB ir 97/78/EB bei Tarybos sprendimas 92/438/EEB (Oficialios kontrolės reglamentas) (OL L 95, 2017 4 7, p. 1).

Naujausioje ataskaitoje¹⁶, kurioje nagrinėjami 2013, 2014 ir 2015 m. mėginiai, daroma išvada, kad iš viso 44 % įprastiniu būdu pagamintų maisto produktų mėginių buvo vienas ar daugiau kiekybiškai įvertinamų likučių, o ekologiškame maiste mėginių su išmatuojamais pesticidų likučiais dažnumas buvo septynis kartus mažesnis (6,5 % organinių mėginių; taip pat žr. **46 ir 47 dalis**). Europos Audito Rūmai neseniai paskelbė specialiąją ataskaitą dėl ES maisto saugos politikos¹⁷, kurioje daugiausia dėmesio skiriama cheminiams pavojams.

AUDITO APIMTIS IR METODAS

24. Remdamasi 2012 m. paskelbtos mūsų ankstesnės specialiosios ataskaitos rezultatais, Komisija sustiprino savo atliekamą rizikos, susijusios su ekologiškų produktų kontrolės sistema, vertinimą. Komisija riziką reputacijai, susijusiai su importuojamų produktų kontrolės sistema, įvertino kaip „kritinę“. 2013 ir 2014 m. ji laipsniškai sumažino šį rizikos lygį. Siekdami iširti, ar Komisija pašalino nustatytus trūkumus ir pateikti rekomendacijų iki tol, kol bus visiškai apibrėžta naujoji reguliavimo sistema (žr. **21 dalį**, nusprendėme vykdyti tolesnių veiksmų auditą atsižvelgdami į savo auditą, įskaitant platesnę ekologiškų produktų importo režimų aprėptį. Šiomis aplinkybėmis mūsų pagrindinis audito klausimas buvo „Ar gali vartotojai dabar labiau pasitikėti ekologiškų produktų kontrolės sistemomis?“

25. Siekdami atsakyti į pagrindinį klausimą, visų pirma klausėme, ar ES pagamintų ekologiškų produktų kontrolės sistema dabar suteikia vartotojams didesnio pasitikėjimo. Sutelkėme dėmesį į Komisijos ir valstybių narių nuo 2012 m. atliktus patobulinimus. Visų pirma mes nagrinėjome Komisijos vykdomą valstybių narių kontrolės sistemų stebėjimą, valstybių narių vykdomą kontrolės įstaigų priežiūrą ir įvairių įstaigų ir institucijų keitimąsi informacija.

26. Antra, klausėme, ar į ES importuojamų ekologiškų produktų kontrolės sistema dabar užtikrina didesnę vartotojų pasitikėjimą. Mes nagrinėjome du šiuo metu galiojančius importo

¹⁶ Pesticidų likučių maiste stebėjimo duomenys: ekologiško maisto ir tradiciniu būdu pagaminto maisto tyrimo rezultatai – EFSA (<http://www.efsa.europa.eu/publications>).

¹⁷ Specialioji ataskaita Nr. 2/2019 „Cheminiai pavojai mūsų maiste. ES maisto saugos politika mus saugo, bet susiduriama su sunkumais“.

režimus, taikomus ekologiškiems produktams, ir Komisijos procedūras bei tai, kaip ji vykde priežiūros užduotis.

27. Trečia, mes vykdėme tolesnius veiksmus, susijusius su mūsų 2012 m. ataskaita, atlikdami ekologiškų maisto produktų atsekamumo procedūrą, kurios rezultatai pateikiami paskutiniame skirsnyje.

28. Auditą atlikome 2017 m. gruodžio mėn. – 2018 m. liepos mėn., surinkdami audito įrodymus iš šių šaltinių:

- dokumentų peržiūrų ir pokalbių su dviejų Europos Komisijos generalinių direktoratų – Žemės ūkio ir kaimo plėtros (DG AGRI) ir Sveikatos ir maisto saugos (DG SANTE) – darbuotojais.
- Dokumentų peržiūros ir vaizdo konferencijos su šešių valstybių narių, kurias apėmė rengdami Specialiąją ataskaitą Nr. 9/2012, – Vokietijos (Šiaurės Reino-Vestfalijos), Airijos, Ispanijos (Andalūzijos), Prancūzijos, Italijos (Emilijos-Romanijos) ir Jungtinės Karalystės (Anglijos) – atstovais.
- Vizitų į dvi valstybes nares: Bulgariją (kur pastaraisiais metais sparčiai daugėjo ekologiškai ūkininkaujančių ūkininkų) ir Čekiją (kur didelis ekologinis žemės plotas).
- Norvegijos ekologinės kontrolės sistemos dokumentų peržiūros, glaudžiai bendradarbiaujant su ELPA¹⁸ priežiūros institucija.
- Dalyvaujant DG SANTE surengtuose dviejuose audito vizituose į trečiųjų šalių kontrolės įstaigas, veikiančias Meksikoje ir Ukrainoje.
- Konsultacinių posėdžių dėl ES ekologinės kontrolės sistemos su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant Tarptautinę ekologinio žemės ūkio judėjimo

¹⁸ Europos laisvosios prekybos asociacija – Islandijos, Lichtenšteino, Norvegijos ir Šveicarijos tarpvyriausybė organizacija.

federaciją (IFOAM), Ekologinio žemės ūkio tyrimų institutą (FiBL) ir Europos ekologinių sertifikuotojų tarybą (EOCC).

- Atitinkamų su audito tema susijusių tyrimų peržiūros.

PASTABOS

ES pagamintų ekologiškų produktų kontrolės sistemos priežiūra pagerėjo

29. Ekologiškų produktų kontrolės sistemos priežiūra ES yra labai svarbi, nes didžioji dauguma ES suvartojamų ekologiškų produktų pagaminama ES (pavyzdžiui, žr. **16 dalį**). Po to, kai pateikėme savo rekomendacijas Specialiojoje ataskaitoje Nr. 9/2012, tikėjomės, kad Komisija sustiprino valstybių narių kontrolės sistemų stebėjimą, o valstybių narių kompetentingos institucijos sustiprino savo atliekamą kontrolės įstaigų priežiūros vaidmenį. Tai apėmė reikalavimų nesilaikymo rūšių apibrėžties ir atitinkamų vykdymo užtikrinimo priemonių suderinimą. Tolesniuose skirtniuose pateikiame savo tolesnių veiksmų, kurių imtasi atsižvelgiant į šias rekomendacijas, rezultatus.

Komisijos vykdomas valstybių narių kontrolės sistemų stebėjimas pagerėjo

30. Savo Specialiojoje ataskaitoje Nr. 9/2012 mes rekomendavome, kad Komisija stiprintų valstybių narių kontrolės sistemų stebėjimą, atlikdama audito vizitus ir rinkdama reikiamus duomenis bei informaciją ir tinkamai juos naudodama (taip pat žr. **priedą**).

31. Savo 2012 m. ataskaitos rengimo metu Komisija nuo 2004 m. valstybėse narėse nebuvo atlikusi jokio su ekologiniu ūkininkavimu susijusio audito. Mums paskelbus ataskaitą, Komisija atnaujino savo audito vizitus į valstybes nares. 2012–2018 m. pabaigoje DG SANTE atliko 63 auditus, susijusius su ekologiniu ūkininkavimu, iš kurių 28 buvo atlikti ES valstybėse

narėse (žr. **1 lentelę**)¹⁹. 2015 m. Komisija (DG SANTE) paskelbė 14 auditų valstybėse narėse, kuriuos ji užbaigė iki 2014 m. pabaigos, apžvalginę ataskaitą²⁰.

1 lentelė. Ekologiško ūkininkavimo auditai, kuriuos 2012–2018 m. atliko DG SANTE ES valstybėse narėse (padėtis 2018 12 10)

Audito tipas	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Valstybės narės	Lenkija Portugalija	Graikija Ispanija Prancūzija Vokietija Jungtinė Karalystė Italija Rumunija	Nyderlandai Malta Čekija Suomija Slovakija	Bulgarija Lietuva Švedija Danija	Airija Latvija Vengrija	Austrija Belgija Slovėnija	Italija* Rumunija (2 audito vizitai)* Slovakija

* audito ataskaitos dar neparengtos.

32. Apskritai Komisija nustatė, kad daugumoje valstybių narių kontrolės sistemos buvo gerai organizuotos, nepaisant tam tikrų kontrolės įstaigų priežiūros ir atskirų patikrinimų trūkumų.

33. Mes išnagrinėjome Komisijos metodiką, jos ataskaitas ir tolesnes priežiūros procedūras. Mes patvirtinome, kad auditai apėmė atitinkamas temas, audito procesas buvo tinkamai dokumentuotas ir buvo imtasi tolesnių veiksmų atsižvelgiant į audito metu nustatytus faktus. Be to, mes atlikome du vizitus į valstybes nares, kurias Komisija buvo patikrinusi 2014 ir 2015 m. (Čekiją ir Bulgariją), ir patvirtinome Komisijos nustatytų faktų aktualumą. Komisijos audito ataskaitos skelbiamos DG SANTE interneto svetainėje²¹.

34. Jei ES teisės aktai dėl ekologinės gamybos nėra tinkamai taikomi, Komisija gali išsiųsti valstybėms narėms išankstinius laiškus dėl pažeidimo (jie taip pat vadinami „EU Pilot“ procedūromis) arba pradėti pažeidimo nagrinėjimo procedūrą. „EU Pilot“ tyrimai yra

¹⁹ Be to, Komisija atliko penkis auditus, kurių metu daugiausia dėmesio skirta pesticidų likučių kontrolei ekologinėje gamyboje (2015 m. Vokietijoje, Lenkijoje ir Jungtinėje Karalystėje, 2016 m. Suomijoje ir Ispanijoje).

²⁰ Apžvalginė ataskaita. Ekologinė gamyba – valstybės narės. DG(SANTE) 2015–8950 – MR.

²¹ http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/audit_reports/index.cfm

naudingos dialogo su valstybėmis narėmis priemonės. Nuo 2012 m. Komisija išsiuntė 41 išankstinį laišką dėl pažeidimo 22 skirtingoms valstybėms narėms²². Šios „EU Pilot“ procedūros vidutiniškai truko devynis mėnesius, tačiau taip Komisija galėjo išvengti ilgų pažeidimų nagrinėjimo procedūrų.

35. Komisija tinkamai naudoja Ekologinės gamybos komiteto (COP), kurį sudaro valstybių narių atstovai ir kuris renkasi penkis–septynis kartus per metus, posėdžiais. Norvegija, Šveicarija ir Islandija juose dalyvauja stebėtojų teisėmis. Viena iš pasikartojančių diskusijų temų šių posėdžių metu – tolesni veiksmai dėl pažeidimų ir įtarimų dėl sukčiavimo. Galiausiai Komisija ėmėsi iniciatyvų, susijusių su kompetentingų institucijų ir kontrolės įstaigų, kovos su sukčiavimu institucijų ir privačiojo sektoriaus organizacijų koordinavimu ir mokymu.

Buvo pašalinta daug su valstybių narių vykdoma kontrolės įstaigų priežiūra susijusių trūkumų

Kontrolės įstaigų patvirtinimo ir priežiūros procedūros

36. Savo Specialiojoje ataskaitoje Nr. 9/2012 mes rekomendavome, kad kompetentingos institucijos taikytų tinkamas dokumentuotas kontrolės įstaigų patvirtinimo ir priežiūros procedūras (taip pat žr. *priedą*). Per savo tolesnių veiksmų auditą nustatėme, kad nuo 2012 m. padėtis pagerėjo, nors kai kurie trūkumai išliko.

37. 2013 m. Europos Komisija iš dalies pakeitė Reglamentą (EB) Nr. 889/2008²³, nurodydama valstybių narių kompetentingoms institucijoms skirtą teisinę sistemą ir taip padėdama joms įgyvendinti šią rekomendaciją. Pavyzdžiui, jame išsamiai nurodoma, kokios rūšies priežiūros veiklą kompetentingos institucijos turėtų atlikti kontrolės įstaigose, ir reikalaujama, kad jos organizuotų kasmetinį kontrolės įstaigų patikrinimą²⁴.

²² 21 laiškas buvo susijęs su ta pačia tema (su pavėluotai pateiktais pranešimais OFIS sistemoje) ir buvo vertinamas kaip grupinė užduotis.

²³ Komisijos įgyvendinimo reglamentu (ES) Nr. 392/2013 Reglamentas Nr. 889/2009 buvo papildytas 9 skyriumi dėl kompetentingų institucijų vykdomos priežiūros.

²⁴ 92 straipsnio c punktas ir 92 straipsnio e punktas.

38. Šešių valstybių narių kompetentingos institucijos, kurių tolesnių veiksmų patikrinimą vykdėme, ėmėsi priemonių, kad pašalintų daugumą praeitą kartą nustatytų trūkumų.

Pavyzdžiui:

- teisinės sistemos pokyčiai (Vokietija, Ispanija ir Italija),
- geresnis koordinavimas su akreditavimo įstaigomis (Airija, Prancūzija, Jungtinė Karalystė ir Vokietija),
- patobulintos kontrolės įstaigų priežiūros procedūros ir gairės (Airija, Ispanija, Prancūzija ir Jungtinė Karalystė),
- kompetentingos institucijos šiuo metu tikrina, ar kontrolės įstaigos taiko rizikos analizės procedūras, skirtas ūkio subjektams tikrinti ir inspektorių paskyrimo rotacijai nustatyti.

39. Kai kurie iš šių pakeitimų buvo gana neseni ir prireiks šiek tiek laiko, kol jie bus visiškai įgyvendinti. Savo audito metu šių veiksmų efektyvumo vietoje netikrinome.

40. Nepaisant šių patobulinimų, šiose valstybėse narėse nustatėme keletą trūkumų, susijusių su mūsų ankstesniais nustatytais faktais, įskaitant:

- Italijoje dvi mūsų patikrintos kontrolės įstaigos atliko daugelį patikrinimų metų pabaigoje, tuo metu, kai tai mažiau veiksminga, bent jau augalų augintojams;
- valstybių narių institucijos turėtų skelbti atnaujintus ūkio subjektų ir jų ekologinių sertifikatų sąrašus internete²⁵. Prancūzijoje kai kurios kontrolės įstaigos šios informacijos nepateikia internete, todėl mažėja skaidrumas ir lėtėja atsekamumo patikros;
- Ispanijos (Andalūzijos) kompetentingos institucijos patikros yra nepakankamai dokumentuojamos.

²⁵ Reglamento (EB) Nr. 889/2008 92 straipsnio b punktas.

41. 2014 ir 2015 m. Europos Komisija atliko auditą Čekijoje ir Bulgarijoje. Mes taip pat apėmėme šias dvi valstybes nares ir nustatėme, kad jos ėmėsi veiksmų savo kontrolės sistemoms gerinti Tačiau Bulgarijoje vis tiek nustatėme kontrolės įstaigų priežiūros trūkumų:

- per metinį patikrinimą kompetentinga institucija nenustatė kai kurių trūkumų (taip pat žr. 45 dalį ir 1 langelį);
- Nebuvo įrodymų, kad dviejose apšankytose kontrolės įstaigose ūkio subjektų, kur produktai turėjo būti tikrinami dėl neleistinų medžiagų, atranka yra grindžiama rizika, kaip reikalaujama Reglamente.

Ūkio subjektų reikalavimų nesilaikymas ir atitinkamos vykdymo užtikrinimo priemonės

42. Savo Specialiojoje ataskaitoje Nr. 9/2012 nustatėme, kad valstybės narės skirtingai taikė sankcijas už ekologinės gamybos taisyklių nesilaikymą, šios taisyklės buvo skirtingai taikomos toje pačioje valstybėje narėje ir net kontrolės įstaigose²⁶. Mes rekomendavome skatinti jų derinimą. Per tolesnių veiksmų auditą nustatėme, kad derinimas gerokai pagerėjo kontrolės įstaigose ir valstybėse narėse, bet ne visoje ES.

43. Nuo 2013 m.²⁷ kompetentingos institucijos turi patvirtinti reikalavimų nesilaikymo rūšių katalogą ir nusiųsti jį kontrolės įstaigoms, kad būtų galima jį taikyti. Nėra teisinio įpareigojimo parengti ES mastu suderintą vykdymo užtikrinimo priemonių (įskaitant sankcijas) katalogą, tačiau Komisija neseniai pradėjo dirbti su valstybėmis narėmis šia linkme. Komisija nustatė dažniausiai pasitaikančius sunkaus pobūdžio reikalavimų nesilaikymo tipus ekologinės kontrolės sistemoje ir renka informaciją apie atitinkamas vykdymo užtikrinimo priemones.

²⁶ Specialiosios ataskaitos Nr. 9/2012 35–37 dalys.

²⁷ Reglamentu (ES) 392/2013 prie Reglamento (EB) Nr. 889/2008 buvo pridėtas 92 straipsnio d punktas.

44. Visos aštuonios valstybės narės, kurias apėmė arba kurių tolesnių veiksmų auditą vykdėme, šiuo metu turi reikalavimų nesilaikymo rūšių ir atitinkamų vykdymo užtikrinimo priemonių katalogą²⁸, o tai yra naudingas žingsnis siekiant aiškumo ir suderinimo.

45. Tačiau Bulgarijoje reikia išsamesnio paaiškinimo ir tinkamos priežiūros. Mes nustatėme, kad viena iš dviejų kontrolės įstaigų, kurias apėmė, nusprendė netaikyti tam tikrų kataloge nurodytų vykdymo užtikrinimo priemonių ir nė viena jų netaikė tinkamos priemonės už tai, kad produkto sudėtyje buvo neleistinų medžiagų. Kompetentinga institucija apie tai nepranešė, vykdydama su priežiūra susijusią veiklą.

46. Cheminių ir kitų medžiagų²⁹ naudojimo apribojimai yra pagrindiniai ekologinės gamybos metodų reikalavimai. Likučių tyrimus gali naudoti kontrolės įstaigos arba kompetentingos institucijos, kad nustatytų neleistinų medžiagų buvimą galutiniame produkte, bet taip pat ir lapuose arba dirvožemyje. Savo Specialiojoje ataskaitoje Nr. 9/2012 pastebėjome, kad ES reglamentuose nėra numatytas minimalus laboratorinių tyrimų, kuriuos turi atlikti kontrolės įstaigos, skaičius ir kad nėra jokio suderinto požiūrio dėl priemonių, kurių būtų imamasi, jei būtų nustatyta, kad produkto sudėtyje yra neleistinų medžiagų.

47. Nuo 2013 m. ES taisyklėse nustatytas minimalus mėginių, kuriuos kontrolės įstaigos turi paimti ir tirti, skaičius³⁰. Ateityje pagal naująjį ekologinės gamybos reglamentą³¹ kompetentingos institucijos arba kontrolės įstaigos turės i) atlikti tyrimą, kad nustatytų šių medžiagų buvimo šaltinį ir priežastis ir ii) laikinai sustabdyti produktų patekimą į rinką, kol

²⁸ Pagal reglamentą į katalogą turėtų būti įtraukti bent tie reikalavimų nesilaikymo atvejai, kurie turi įtakos produktų ekologiškumo statusui ir atitinkamoms sankcijoms. Kai kuriose valstybėse narėse (Bulgarijoje, Airijoje, Prancūzijoje, Italijoje ir Jungtinėje Karalystėje) į katalogą įtraukti net nedideli reikalavimų nesilaikymo atvejai, kurie nedaro poveikio produkto ekologiškumo statusui.

²⁹ Kaip antai tam tikrų augalų apsaugos produktų, GMO, trąšų, pašarų priedų, pagalbinių perdirbimo medžiagų ar valymo ir dezinfekavimo produktų.

³⁰ Reglamento (EB) Nr. 889/2008 65 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad minimalus skaičius turėtų atitikti bent 5 % jos kontroliuojamų ūkio subjektų skaičiaus.

³¹ Reglamento (ES) 2018/848 29 straipsnis.

bus gauti tyrimo rezultatai. Iki 2024 m. pabaigos Komisija turėtų pateikti ataskaitą, kurioje būtų išnagrinėta, ar reikia tolesnio derinimo.

Keitimasis informacija pagerėjo, tačiau galėtų būti greitesnis ir nuoseklesnis

48. Specialiojoje ataskaitoje Nr. 9/2012 padarėme išvadą, kad keitimasis informacija valstybių narių viduje, tarp valstybių narių ir Komisijos, taip pat tarp valstybių narių dar nebuvo pakankamas (taip pat žr. priedą). Mes rekomendavome, kad valstybės narės turėtų užtikrinti tiesioginį svarbios informacijos apie pažeidimus ir neatitikimus srautą iš kontrolės įstaigų į mokėjimų agentūras ir atvirkščiai. Be to, mes manėme, kad Komisija turėtų i) patikslinti pranešimų apie pažeidimus ir neatitikimus formą ir laiką, ii) įvesti tinkamas priemones, užtikrinančias, kad valstybės narės laikytųsi savo atskaitomybės įsipareigojimų, ir iii) peržiūrėti pranešimų apie pažeidimus ir neatitikimus informacinę sistemą.

49. Komisija ir valstybės narės ėmėsi įvairių veiksmų, siekdamos įgyvendinti mūsų rekomendaciją:

- Europos Komisija nustatė reikalavimą³² valstybėms narėms pranešti apie ekologiškų produktų patikrinimų rezultatus mokėjimo agentūroms. Tai svarbu, nes tai gali turėti įtakos ūkininkų ES subsidijoms (taip pat žr. 19 dalį). Valstybės narės ir (arba) regionai, kuriuos mes stebėjome ir kuriuose lankėmės šio audito metu dabar turi kryžminių pranešimų sistemas, nors Prancūzijoje šios rūšies informacijos teikimas yra įgyvendintas tik iš dalies.
- 2013 m. Europos Komisija įdiegė³³ reikalavimą, taikomą kontrolės įstaigoms nedelsiant informuoti kompetentingas institucijas apie reikalavimų, turinčių įtakos produktų ekologiniam statusui, nesilaikymo atvejus. Mūsų audito metu tikrintos valstybės narės buvo parengusios procedūras ir, kartais, technologinius sprendimus, siekdamos pagerinti informacijos apie reikalavimų nesilaikymą teikimą tarp kontrolės įstaigų ir

³² Reglamento (EB) Nr. 889/2008 su pakeitimais, padarytais Reglamentu Nr. 392/2013, 92 straipsnio 6 dalis.

³³ Reglamento (EB) Nr. 889/2008 su pakeitimais, padarytais Reglamentu Nr. 392/2013, 92 straipsnio 4 dalis.

kompetentingų institucijų. Tačiau informacija ne visada perduodama skubiai (žr. 1 langelį).

- Europos Komisija taip pat nurodė, kad, jei nustato neatitikimų, apie tai valstybės narės turėtų nedelsiant pranešti Komisijai ir kitoms valstybėms narėms per Komisijos internetinę ekologinio ūkininkavimo informacinę sistemą (OFIS)³⁴. Valstybių narių informacijos teikimas tapo greitesnis nuo mūsų paskutinio audito, tačiau vis dar nustatėme vėlavimų (žr. 1 langelį).
- Kai OFIS sistemoje įrašomas pranešimas, Komisija tikisi, kad pranešimą gavusi šalis ištirs galimas pažeidimo priežastis ir per 30 dienų pateiks atsakymą OFIS sistemoje³⁵. Nuo mūsų ankstesnio audito atsakymo laikas pagerėjo. 2017 m. 85 % atsakymų buvo pateikta laiku (2016 m. – 60 %).
- Nuo 2013 m. valstybės narės turi įtraukti privalomą informaciją apie ekologinės gamybos sektorių ir patikras metinėse maisto saugos ataskaitose, kurias jos siunčia Komisijai³⁶. Daugelyje mūsų analizuotų ataskaitų ekologinė gamyba yra aiškiai nurodyta. Tačiau mūsų dabartinė analizė patvirtina, kad vis dar yra kai kurių trūkumų, kuriuos mes buvome nustatę anksčiau³⁷ (žr. 1 langelį).

³⁴ Neatitikimai, susiję su produktais iš kitų valstybių narių (Reglamento (EB) Nr. 889/2008 su pakeitimais, padarytais Reglamentu Nr. 392/2013, 92a straipsnio 1 dalis), taip pat įtraukiant produktus iš tos pačios valstybės narės, jei pažeidimas turi įtakos kitai valstybei narei (Reglamento (EB) Nr. 889/2008 su pakeitimais, padarytais Reglamentu (ES) 2018/1584, 92a straipsnis).

³⁵ Reglamento (EB) Nr. 889/2008 su pakeitimais, padarytais Reglamentu (ES) Nr. 392/2013, 92a straipsnio 4 dalis.

³⁶ Reglamento (EB) Nr. 889/2008 su pakeitimais, padarytais Reglamentu (ES) Nr. 392/2013, 92f straipsnis, XIIIb ir XIIIc priedai.

³⁷ Specialiosios ataskaitos Nr. 9/2012 43 dalis.

1 langelis. Informacijos teikimas kartais yra lėtas ir nepakankamas

Pranešimai apie reikalavimų nesilaikymą

Bulgarijoje mes nustatėme, kad kai kurios kontrolės įstaigos praneša kompetentingai institucijai apie tam tikrų rūšių reikalavimų nesilaikymą tik savo metinėse ataskaitose. Kompetentinga institucija to nepastebėjo savo vykdomos priežiūros veiklos metu. Čekijoje nustatėme, kad kontrolės įstaigoms vidutiniškai prireikė 33 dienų 2016 m. ir 55 dienų 2017 m. kompetentingai institucijai pranešti apie reikalavimų nesilaikymą, turintį įtakos produkto ekologiniam statusui.

Pranešimai OFIS sistemoje

Laiko tarpas, per kurį valstybės narės kompetentinga institucija nuo reikalavimų nesilaikymo nustatymo dienos turi apie tai pranešti OFIS sistemoje, buvo vidutiniškai 38 kalendorinės dienos, nors Reglamente reikalaujama, kad pranešimai būtų pateikti nedelsiant. Tuo metu tos pačios partijos produktai gali toliau cirkuliuoti ES paženklinėti kaip ekologiški.

Bulgarijoje kontrolės įstaigos savo pranešimuose kompetentingai institucijai neįtraukė informacijos apie produkto kilmę, todėl ji neturėjo tinkamos informacijos, kad galėtų nuspręsti, ar pažeidimas (neatitikimas) turėtų būti užregistruotas OFIS sistemoje.

Metinės ataskaitos Komisijai

Valstybės narės vis dar per vėlai pranešdavo apie savo kontrolės veiklą. 2014–2016 m. iš mūsų patikrintų valstybių narių 12 vėlavo vidutiniškai daugiau nei 4 mėnesius. Iki 2018 m. birželio mėn. trys valstybės narės nepateikė savo 2016 m. ataskaitų.

Informacija apie ekologiškų produktų kontrolės sistemą metinėse ataskaitose daugeliu atvejų vis dar buvo neišsami. Pačios Komisijos 2016 m. metinių ataskaitų vertinimas parodė, kad buvo aukšto ir vidutinio lygio informacijos spragų 13 metinių ataskaitų iš 26 gautų.

Uždavinys prižiūrėti importuojamų ekologiškų produktų kontrolės sistemą buvo iš dalies įvykdytas

50. Palyginti nedidelė ES ekologiškų produktų vartojimo dalis yra importuojami produktai (pavyzdžiui, žr. **16 dalį**). Iš ne iš ES importuoti ekologiški produktai gali būti sertifikuoti dviem būdais:

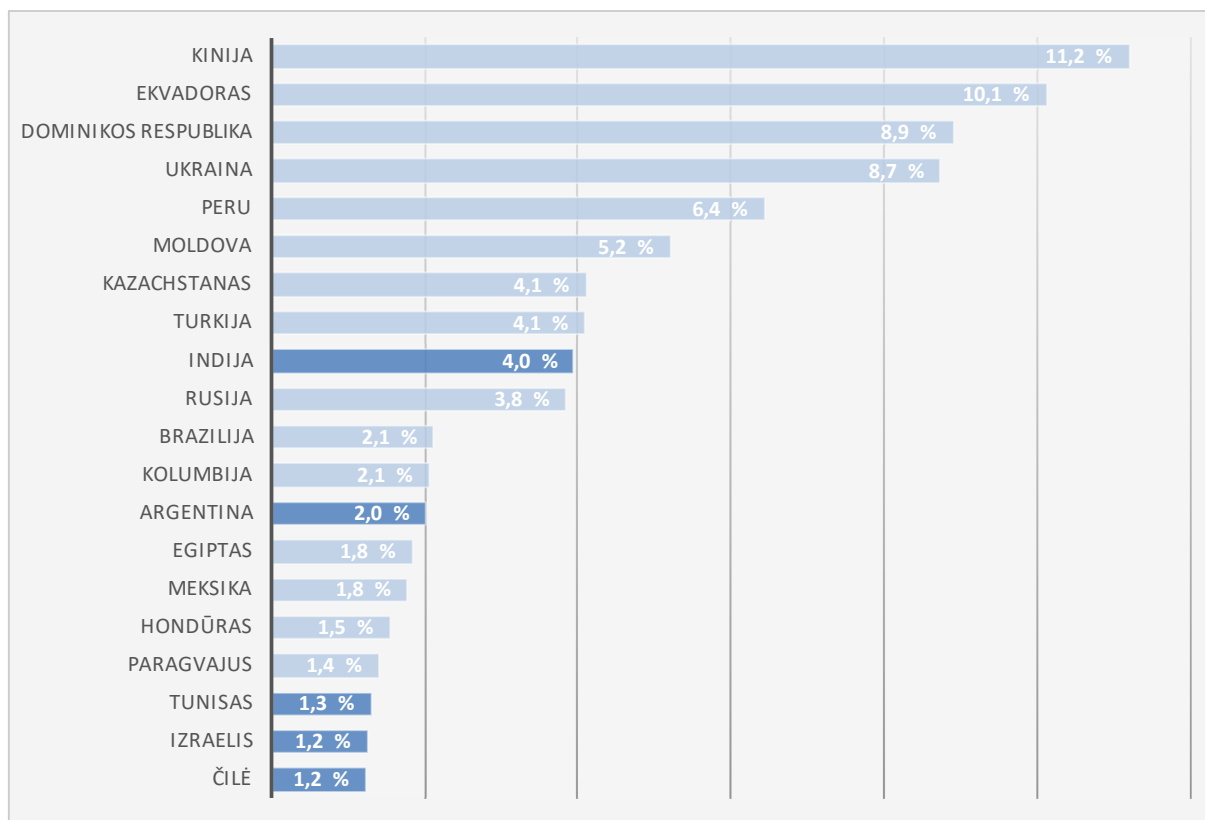
- Pagal nacionalines taisykles tų šalių, kurios, kaip pripažino Komisija, turi ekologiškų produktų gamybos principus, gamybos taisykles ir kontrolės sistemas, kurios yra lygiavertės toms, kurios nustatytos ES reglamentais³⁸ (toliau – **lygiavertės trečiosios šalys**);
- Kitoms šalims – kontrolės įstaigų, kurias Komisija pripažino tinkančias ekologinei gamybai už ES ribų pagal lygiavertes gamybos taisykles ir kontrolės sistemas³⁹ (toliau – **lygiavertės kontrolės įstaigos**).

51. 2018 m. į ES ekologiškus produktus siuntė 114 šalių. **4 diagramoje** parodyta 20 pirmaujančių šalių, tamsiai mėlyna spalva pažymėtos lygiavertės trečiosios šalys. Maždaug 87 % importuotų ekologiškų produktų yra sertifikuoti lygiavertės kontrolės įstaigų.

³⁸ Reglamento (EB) Nr. 1235/2008 7–9 straipsniai.

³⁹ Reglamento (EB) Nr. 1235/2008 10–12 straipsniai.

4 diagrama. 20 pirmaujančių šalių*, iš kurių ekologiški produktai buvo importuoti į ES 2018 m., pasiskirstymas (pagal svorį)

Pastaba. Lygiavertės trečiosios šalys pažymėtos tamsiai mėlyna spalva.

* Norvegija ir Šveicarija nėra įtrauktos į šią diagramą, kadangi Komisijos prekybos kontrolės ir ekspertizės sistemoje (TRACES) nėra jokios informacijos apie eksportą iš šių šalių.

Šaltinis: EAR, remiantis iš TRACES gautais duomenimis (sertifikato būklė = „pirmojo prekių gavėjo pasirašyta deklaracija“).

52. Šiuo metu yra trylika lygiavertčių trečiųjų šalių⁴⁰, kurios apima maždaug 13 % ekologiškų produktų importo. Kiekviena jų pasirašė susitarimą ar priemonę su Komisija dėl ekologinio lygiavertiškumo. Nuo 2014 m. lygiavertėms trečiosioms šalims taikoma nauja pripažinimo

⁴⁰ Reglamento (EB) Nr. 1235/2008 paskutinis pakeitimas III priedas. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2018/949, kuriuo į III priedą įtraukta Čilė.

schema, pagrįsta tarptautiniais prekybos susitarimais⁴¹. Pirmas toks susitarimas buvo pasirašytas su Čile 2017 m.⁴² (žr. **2 lentelę**).

2 lentelė. Trečiųjų šalių, kurios pasirašė susitarimą su Komisija dėl ekologinio lygiavertiškumo, apžvalga

Trečiosios šalies pavadinimas	Įtraukimo metai	Susitarimo tipas
Australija	1996	Administracinė tvarka
Argentina	1997	Administracinė tvarka
Izraelis	1997	Administracinė tvarka
Šveicarija	1997	Skyrius dėl ekologiškų produktų visame prekybos susitarime
Naujoji Zelandija	2002	Administracinė tvarka
Kosta Rika	2003	Administracinė tvarka
Indija	2006	Administracinė tvarka
Tunisas	2009	Administracinė tvarka
Japonija	2010	Administracinė tvarka
Kanada	2011	Administracinė tvarka
Jungtinės Amerikos Valstijos	2012	Administracinė tvarka
Pietų Korėja	2015	Administracinė tvarka
Čilė	2017	Susitarimas dėl prekybos ekologiškais produktais

53. Tolesnėse dalyse mes pateikiame savo išvadas dėl šių klausimų kiekvienam importo režimui:

- Komisijos auditų už ES ribų;
- keitimosi informacija;
- Komisijos vykdymo užtikrinimo procedūrų.

Mes taip pat nagrinėjame valstybių narių vaidmenį, susijusį su importuojamais produktais.

⁴¹ Reglamento (ES) 2018/848 47 straipsnis.

⁴² Europos Sąjungos ir Čilės Respublikos susitarimas dėl prekybos ekologiškais produktais (OL L 331, 2017 12 14, p. 4).

Komisija pradėjo auditus už ES ribų, tačiau dauguma lygiavertės kontrolės įstaigų vis dar nebuvo audituotos

54. Savo Specialiojoje ataskaitoje Nr. 9/2012 mes rekomendavome, kad Komisija turėtų užtikrinti tinkamą šalių, įtrauktų į lygiavertės trečiųjų šalių ekologiškų produktų gamybos srityje sąrašą, priežiūrą (taip pat žr. **priedą**). Komisija taip pat turėtų užtikrinti lygiavertės kontrolės įstaigų priežiūrą⁴³.

55. Komisija ėmėsi veiksmų atsižvelgdama į mūsų rekomendaciją, mes nustatėme, kad nuo 2012 m. ji atlieka auditus už ES ribų (žr. **31 dalį**) ir kad dabar jiems sunaudojama didelės dalis audito išteklių ekologiškų produktų gamybos srityje (žr. **3 lentelę**).

3 lentelė. 2012–2018 m. DG SANTE atlikti auditai trečiojoje šalyje

Audito tipas	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Lygiavertės trečiosios šalys	Tunisas Indija	Šveicarija Izraelis	Australija Argentina	Izraelis Kanada Indija	Kosta Rika		
Lygiavertės kontrolės įstaigos		Kinija (3 skirtingos sertifikavimo įstaigos)	Turkija Vietnamas	Ukraina ir Baltarusija Pietų Afrika Peru Bolivija	Albanija ir Kosovas* Ukraina Tailandas Peru	Brazilija Indija Ekvadoras Bolivija Šri Lanka Turkija Kinija	Paragvajus Dominikos Respublika Meksika** Ukraina Kenija

*Šis pavadinimas nekeičia pozicijų dėl statuso ir atitinka JT ST rezoliuciją 1244/1999 bei TTT nuomonę dėl Kosovo nepriklausomybės deklaracijos.

** audituota atliekant dokumentų peržiūrą kontrolės įstaigų būstinėse ES.

Lygiavertės kontrolės įstaigos

56. Lygiavertės kontrolės įstaigos dažnai turi būstines ES, tačiau jų veikla apima visą pasaulį. Komisijai lygiavertės kontrolės įstaigų priežiūra yra sudėtinga, nes ji negali remtis kompetentingos institucijos darbu, kaip, pavyzdžiui, ES valstybių narių ar lygiavertės trečiųjų šalių atveju (žr. **14 dalį**).

⁴³ Reglamento (EB) Nr. 834/2007 33 straipsnio 3 dalis.

57. 2018 m. birželio pabaigoje buvo patvirtintos 57 lygiavertės kontrolės įstaigos.

Kontrolės įstaigos gali būti pripažintos vienos ar daugiau trečiųjų šalių, kartais su viena bendra įstaiga, apimančia 50 šalių. Todėl yra daug kontrolės įstaigų (šalių) derinių, kuriuos Komisija turi patvirtinti ir prižiūrėti⁴⁴.

58. 2013 m. Komisija pradėjo pripažintų lygiavertčių kontrolės įstaigų auditą ir iki 2018 m. pabaigos atliko 25 tokius auditus⁴⁵, paprastai kontrolės įstaigos būstinėje ir vienoje trečiojoje šalyje, kurios kontrolės įstaiga yra pripažinta. Remdamiesi savo skaičiavimais, manome, kad kontrolės įstaigų (šalių) deriniai, kuriuos Komisija auditavo nuo 2013 m. apima maždaug trečdalį pagal šį režimą importuojamų ekologiškų produktų. Tai reiškia, kad gali praeiti keleri metai, kol Komisija apsilankys konkrečioje šalyje ar kontrolės įstaigoje (žr. **2 langelį**).

2 langelis. Žemas Komisijos auditų dažnumas

2018 m. Komisija auditavo lygiavertę kontrolės įstaigą, kuri nuo 2013 m. veikia Dominikos Respublikoje. Audito metu buvo nustatyta reikšmingų trūkumų, susijusių su kontrolės įstaigos sertifikavimo veikla⁴⁶. Dominikos Respublika yra trečia pagal dydį ekologiškų produktų į Europą eksportuotoja (taip pat žr. **4 diagramą**), o maždaug trečdalis ekologiškų produktų, eksportuotų iš Dominikos Respublikos į ES, yra sertifikuoti kontrolės įstaigos. Tai buvo pirmas kartas, kai ši kontrolės įstaiga buvo audituota ir kai Komisija lankėsi Dominikos Respublikoje, siekdama atlikti auditą.

59. Remiantis atitinkamų Komisijos tarnybų ir Europos išorės veiksmų tarnybos (EIVT) saugumo rekomendacijomis, planuojami vizitai į tam tikras šalis kartais yra atšaukiami ar atidedami (pavyzdžiui, vizitai į Egiptą ir Meksiką). Tai suprantama, tačiau ribojamas patikinimo lygis, kurį Komisija gali gauti remdamasi savo priežiūra šiose šalyse.

60. Komisijos auditų metu nustatyti faktai rodo, kad būtina vykdyti išsamią ir reguliarią lygiavertčių kontrolės įstaigų priežiūrą. Komisija imasi tolesnių veiksmų dėl nustatytų faktų,

⁴⁴ Kai kuriais atvejais ta pati kontrolės įstaiga taiko skirtingus standartus skirtingose šalyse.

⁴⁵ Šie auditai apima 17 iš 57 kontrolės įstaigų, kurios buvo patvirtintos 2018 m. birželio pabaigoje.

⁴⁶ DG(SANTE) 2018–6392 (http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/audit_reports/details.cfm?rep_id=3998).

tačiau gali prireikti daug laiko siekiant panaikinti trūkumus įvairiose kontrolės įstaigose, vykdančiose veiklą toje pačioje šalyje. Pavyzdžiui, žr. **3 langelį**.

3 langelis. Sudėtinga panaikinti sisteminius trūkumus atliekant kontrolės įstaigų auditą

Kinija yra didžiausia ekologiškų produktų į ES eksportuotoja (taip pat žr. **4 diagramą**). 2013 m. Komisija pradėjo imtis veiksmų ekologiškų produktų iš Kinijos kontrolės sistemos trūkumams šalinti. Ji raštu kreipėsi į visas Kinijoje veikiančias kontrolės įstaigas, rekomenduodama imtis papildomų priemonių, pavyzdžiui, patikrinimų iš anksto nepranešus ir papildomų mėginių ėmimo bei pateikti ataskaitą apie šiuos veiksmus savo metinėse ataskaitose. Ji taip pat auditavo tris kontrolės įstaigas ir vieną jų išbraukė iš sąrašo 2014 m. 2017 m. Komisija atliko dar vienos kontrolės įstaigos auditą ir nustatė nuolatinių ekologinės gamybos ir kontrolės sistemos Kinijoje trūkumų. Komisija žino šią problemą ir plėtoja sistemingesnį metodą.

61. Kai įsigalios naujas ekologiškų produktų reglamentas (žr. **21 dalį**), 2021–2023 m. lygiavertiškumo režimo taikymas bus palaipsniui pakeistas režimu, pagal kurį kontrolės įstaigų ekologinės gamybos standartai ir kontrolės sistemos turi atitikti ES taisykles. Šis atitiktimi pagrįstas metodas turėtų sutrumpinti laiką, kurio reikia, norint parengti audito vizitus ir išnagrinėti naujas paraiškas ir metines ataskaitas, nes Komisija daugiau nebeturės vertinti kontrolės įstaigos ekologinės gamybos standartų ir kontrolės sistemos lygiavertiškumo.

Lygiavertės trečiosios šalys

62. Palyginti su mūsų ankstesniu auditu, Komisijos vykdoma lygiaverčių trečiųjų šalių priežiūra pagerėjo. Nuo 2012 m. Komisija atliko dešimt auditų aštuoniose lygiavertėse trečiosiose šalyse (žr. **3 lentelę**) ir 2014 m. dalyvavo JAV kontrolės sistemos tarpusavio vertinime. Lygiavertės trečiosios šalys, kurios nebuvo audituotos šiuo laikotarpiu, yra Naujoji Zelandija, Japonija ir Pietų Korėja, kurioms kartu tenka mažiau kaip 1 % ekologiškų produktų importo į ES, ir Čilė, kuri pasirašė susitarimą su ES 2017 m.

63. Atliktų auditų metu buvo nustatyta reikšmingų trūkumų. Daugeliu atvejų, kai Komisija taikė tolesnes priemones atsižvelgdama į savo auditus, ji nustatė, kad atitinkamos šalys ėmėsi taisomųjų veiksmų siekdamos juos pašalinti (žr. **4 langelį**).

4 langelis. Komisijos auditų metu buvo nustatyta trūkumų, o trečiosios šalys ėmėsi taisomųjų veiksmų

Komisija du kartus auditavo Indiją⁴⁷ ir nustatė rimtų kontrolės įstaigų veiksmingumo ir kompetentingos institucijos vykdomos priežiūros trūkumų. Todėl ji atsisakė toliau leisti importuoti perdirbtus žemės ūkio produktus kaip lygiaverčius dėl Indijos gamybos taisyklių pakeitimo ir vieną kontrolės įstaigą išbraukė iš patvirtintų Indijos kontrolės įstaigų sąrašo. 2017 m. vasario mėn. Komisija patvirtino, kad Indija įgyvendino taisomąjį veiksmą nustatytiems trūkumams ištaisyti.

Savo audito Šveicarijoje 2013 m. rugsėjo mėn.⁴⁸ metu Komisija nustatė trūkumų, susijusių su kontrolės įstaigų priežiūra ir nepakankama importo kontrole. Todėl Šveicarijos institucijos ėmėsi veiksmų, kad panaikintų nustatytus trūkumus, iš dalies pakeisdamos savo teisinį pagrindą ir sustiprindamos kontrolės įstaigoms skirtas gaires.

64. Komisija neatliko ekologiškų produktų kontrolės sistemos rizikos analizės ELPA šalyse Norvegijoje⁴⁹ ir Islandijoje. Be to, prireikė daugiau nei aštuonerių metų, kad ES ekologiškų produktų reglamentai⁵⁰ būtų įtraukti į EEE susitarimą⁵¹ 2017 m. kovo mėn. 2018 m. spalio mėn. Komisija pirmą kartą kartu su ELPA priežiūros institucija dalyvavo ekologiškų produktų kontrolės sistemos audite Norvegijoje⁵².

⁴⁷ Indija (2012 m.): http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/audit_reports/details.cfm?rep_id=3059; Indija (2015 m.): http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/audit_reports/details.cfm?rep_id=3641.

⁴⁸ Šveicarija (2013 m.): http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/audit_reports/details.cfm?rep_id=3215.

⁴⁹ Remiantis Eurostato duomenimis, Norvegija yra trečia didžiausia maisto produktų į ES eksportuotoja. Nėra konkrečių duomenų apie ekologiškų maisto produktų dalį.

⁵⁰ Tarybos reglamentas (EB) Nr. 834/2007 ir susiję įgyvendinimo reglamentai.

⁵¹ Europos ekonominės erdvės susitarimas nuo 1994 m. sausio mėn. sujungia ES valstybes nares ir tris EEE ELPA valstybes – Islandiją, Lichtenšteiną ir Norvegiją – į bendrąją rinką, vadinamą „vidaus rinka“.

⁵² <http://www.eftasurv.int/press--publications/press-releases/internal-market/norway-needs-to-adjust-control-system-of-organic-production>

Keitimasis informacija pagerėjo, tačiau Komisija galėtų ja naudotis geriau ir greičiau

Keitimasis informacija apie neatitikimus

65. 2013 m. Komisija pratęsė OFIS priemonės⁵³ veikimą, kad Komisijai, valstybėms narėms, lygiavertėms trečiosioms šalims ir lygiavertėms kontrolės įstaigoms būtų galima keisti informacija dėl importuojamų produktų neatitikimų. Komisija patvirtino procedūras, kad galėtų vykdyti šių neatitikimų stebėjimą.

66. Dėl neatitikimų, apie kuriuos pranešama, susijusių su importuojamais produktais pagal lygiavertčių kontrolės įstaigų režimą, valstybių narių kompetentingos institucijos atlieka pagrindinį vaidmenį vykdant tolesnes priemones. Jos per OFIS susisiečia su atitinkama kontrolės įstaiga ir prašo papildomos informacijos iki tol, kol jos yra visiškai patenkintos pateiktu atsakymu. Jei dėl neatitikimų lieka neatsakyta, Komisija susisiečia su kontrolės įstaiga tiesiogiai.

67. Produktų, importuojamų pagal lygiavertčių trečiųjų šalių režimą, atveju Komisija stebi OFIS pranešimus. Tačiau kai kurių jų atveju mes nustatėme mažai įrodymų, susijusių su veiksminga tolesne priežiūra.

Metinės ataskaitos

68. Be pranešimų, kuriais pasikeičiama per OFIS priemonę, Komisija iš kiekvienos pripažintos lygiavertės kontrolės įstaigos⁵⁴ ir trečiosios šalies⁵⁵ turėtų gauti metines ataskaitas, kuriose aprašyta, kaip jos įgyvendino kontrolės sistemą. Kontrolės įstaigų metinėse ataskaitose turėtų būti pateiktos naujausios akreditavimo įstaigos vertinimo ataskaitos.

⁵³ Reglamentu (EB) Nr. 125/2013 nustatomi Reglamento (EB) Nr. 1235/2008 15 straipsnio pakeitimai.

⁵⁴ Reglamento (EB) Nr. 1235/2008 12 straipsnio 1 dalies b punktas.

⁵⁵ Reglamento (EB) Nr. 834/2007 33 straipsnio 2 dalis.

69. Pagal vidaus taisykles Komisija turėtų peržiūrėti metines ataskaitas per tris mėnesius nuo jų gavimo. Mes patikrinome dešimt iš kontrolės įstaigų gautų metinių ataskaitų. Vienu atveju vertinimas nebuvo atliktas. Tik trimis atvejais Komisija peržiūrėjo ataskaitas per trijų mėnesių terminą, o likusių trijų ataskaitų peržiūrai prireikė devynių ar daugiau mėnesių. Mes nustatėme panašių vėlavimų atliekant metinių ataskaitų, gautų iš lygiaverčių trečiųjų šalių, analizę⁵⁶.

Bendradarbiavimas su kitomis įstaigomis ir institucijomis

70. Atlikdama lygiaverčių kontrolės įstaigų priežiūrą, Komisija taip pat remiasi akreditavimo įstaigų vertinimo ataskaitomis. 2017 ir 2018 m. Komisija surengė metinį susitikimą su akreditavimo įstaigomis. Tačiau nėra bendradarbiavimo susitarimų, kuriuose būtų nustatyti terminai reguliariai keistis informacija, ar kurie leistų Komisijai gauti įrodymus, kuriais grindžiamos metinės vertinimo ataskaitos, ar dalyvauti atliekant akreditavimo įstaigų vertinimus, kai Komisija mano, kad reikėtų nustatyti suderintą metodą, siekiant didesnio efektyvumo prižiūrint lygiavertes kontrolės įstaigas.

71. Eksportuotojai į ES taip pat dažnai parduoda savo produktus kitose rinkose. Todėl jie taip pat turi laikytis ekologinės gamybos taisyklių, nustatytų šių kitų importuojančių šalių, ir juos turi prižiūrėti jų kompetentingos institucijos. Kadangi Komisija turi ribotus išteklius analizuoti gautą informaciją (žr. **67–69 dalis**) arba atlikti savo auditus (žr. **57 ir 58 dalis**), ji galėtų plėtoti bendradarbiavimą su kitų didelių importuojančių šalių institucijomis, kad būtų sustiprinta importo priežiūra. Komisija jau žengė pirmuosius žingsnius šia kryptimi, nuo 2016 m. surengusi daugiašales (apskritojo stalo) diskusijas su keliomis trečiosiomis šalimis (JAV, Kanada, Čile, Šveicarija, Japonija ir Pietų Korėja). Tačiau sistemingesnių bendradarbiavimo būdų dar nėra. Pavyzdžiui, Komisija toliau siekia skatinti keitimąsi informacija apie pažeidimus, patikrinimų vietoje ataskaitas ir diskusiją dėl bendro supratimo apie problemas kai kuriose šalyse.

⁵⁶ Trimis atvejais (iš šešių tikrintų) peržiūra užtruko ilgiau nei devynis mėnesius nuo dokumentų gavimo dienos.

Komisijos atliekamas vykdymo užtikrinimas buvo sudėtingas ir ilgas, tačiau būsimų taisyklių pakeitimais siekiama, kad jis taptų spartesnis ir veiksmingesnis

Lygiavertės kontrolės įstaigos

72. Jei kontrolės įstaiga laiku nepateikia Komisijai reikalaujamos informacijos, jeigu ji nesiima taisomųjų priemonių arba jei nesutinka dėl patikrinimo vietoje, Komisija gali sustabdyti jos buvimą arba išbraukti ją iš pripažintų kontrolės įstaigų⁵⁷ sąrašo, arba iš dalies pakeisti jos specifikacijas. Iš tikrųjų Komisija panaikino septynių kontrolės įstaigų pripažinimą. Tačiau laiko tarpas tarp sprendimo panaikinti kontrolės įstaigos pripažinimą ir šio sprendimo įsigaliojimo vidutiniškai buvo keturi mėnesiai. Tuo laikotarpiu kontrolės įstaigos toliau sertifikavo ekologiškus produktus ir išdavė patikrinimo sertifikatus jų eksportui. Pagal naująjį Reglamentą⁵⁸ Komisija galės nedelsdama priimti taikytinus įgyvendinimo aktus, atsižvelgdama į tinkamai pagrįstas rimtas priežastis, siekiant greičiau panaikinti kontrolės įstaigų pripažinimą.

Lygiavertės trečiosios šalys

73. Jei trečiosios šalies kompetentinga institucija atsisako įgyvendinti rekomendacijas ar nesilaiko rekomendacijos įgyvendinimo termino, Komisija gali išbraukti trečiąją šalį iš pripažintų trečiųjų šalių sąrašo arba pakeisti jos pripažinimo apimtį⁵⁹. Komisija šia galimybe pasinaudojo vieną kartą (žr. **4 langelį**).

74. 2017 m. prekybos susitarimas su Čile (žr. **52 dalį**) apima informacijos teikimo, tikrinimo ir ginčų sprendimo mechanizmus⁶⁰, kurie padeda užtikrinti taisyklių laikymąsi.

⁵⁷ Reglamento 1235/2008 12 straipsnio 1 dalies c punktas ir 12 straipsnio 2 dalis.

⁵⁸ Naujo reglamento dėl ekologinės gamybos (ES) 2018/848 46 straipsnio 9 dalis.

⁵⁹ Pavyzdžiui, pašalinti pripažintų produktų kategoriją.

⁶⁰ Abipusis keitimasis atitinkama informacija (6 straipsnis), galimybė atlikti tarpusavio peržiūras (7 straipsnis), Jungtinis ekologiškų produktų komitetas (8 straipsnis) ir nuostatos dėl ginčų sprendimo (9 straipsnis).

Valstybių narių atliekamų ekologiškų produktų importo patikrų trūkumai

75. ES valstybės narės taip pat atlieka svarbų vaidmenį taikant importuojamų produktų kontrolės sistemą. Jos atlieka importuojamų produktų patikras ir tikrina importuotojus.

Valstybių narių atliekamos importuojamų ekologiškų produktų patikros

76. Valstybės narės turi patikrinti produktų, importuojamų į ES, siuntas iki tol, kol produktai gali laisvai judėti ES⁶¹. Jos turi atlikti dokumentų patikras, taip pat gali atlikti papildomas fizines patikras (pavyzdžiui, pakavimo, ženklinimo, paimti mėginius analizei ir atlikti laboratorinius tyrimus) atitinkamai pagal jų rizikos vertinimą. Remdamasi patikrų rezultatais, valstybės narės institucija gali patvirtinti susijusį patikrinimo sertifikatą (COI) (žr. toliau **84 dalį**).

77. Komisija gali dirbti kartu su valstybėmis narėmis, siekdama plėtoti bendrą importuojamų produktų patikrų metodą. Pavyzdžiui, 2015 m. gruodžio mėn. Komisija paskelbė gaires dėl papildomos oficialios kontrolės, siekiant reaguoti į daugybę neatitikimų, nustatytų anksčiau siuntose iš Ukrainos ir tam tikrų kaimyninių šalių. Dėl šių gairių susitarė ES valstybės narės, jos kasmet peržiūrimos. Šiuo metu jos taikomos Ukrainai, Kazachstanui ir Rusijos Federacijai.

78. Mes nustatėme trūkumų importuojamų ekologiškų produktų patikrose, kurias atliko trys valstybės narės (žr. **5 langelį**).

5 langelis. Įvežamų siuntų patikrų trūkumai

Čekijoje nustatėme keletą atvejų, kuomet pagal informaciją apie patikrinimo sertifikatą (COI) laboratoriniai tyrimai buvo atlikti, nors iš tikrųjų jie atlikti nebuvo (arba atvirkščiai). Taip buvo dėl to, kad muitinės administracija patvirtino sertifikatą nelaukdama galutinio sprendimo atlikti tyrimus.

Bulgarijoje Maisto saugos tarnyba atliko 100 % ekologiškų produktų importo dokumentų patikras. Tačiau audito metu nebuvo atlikta importuojamų ekologiškų produktų rizikos analizė, fizinės patikros arba laboratoriniai tyrimai.

⁶¹ Reglamento Nr. 1235/2008 13 straipsnio 2 dalis, 13 straipsnio 4 dalis, V priedas, 20 langelis.

Mes nustatėme, kad kviečių, importuojamų iš Kazachstano per Turkiją siunta nebuvo patikrinta dėl neleidžiamų naudoti medžiagų, kaip reikalaujama pagal importo iš šios šalies gaires. Kontrolės įstaiga patikrinimo sertifikate neteisingai pažymėjo Turkiją kaip kilmės šalį, todėl Jungtinės Karalystės institucijos siuntos nepatikrino.

79. Be to, valstybės narės turėtų atlikti visų importuojamų produktų (ekologiškų ir neekologiškų) reguliarias patikras įvairiuose maisto tiekimo grandinės etapuose, taikant rizika pagrįstą metodą⁶². Jos kasmet teikia ataskaitas Komisijai apie šias patikras. Mes peržiūrėjome 12 valstybių narių metinių ataskaitų imtį. Nė viena iš jų nepateikė konkrečios informacijos apie importuotų ekologiškų produktų oficialias kontrolės priemones. Neturėdama šios informacijos, Komisija negali žinoti, kokios buvo atliktos importuojamų ekologiškų produktų patikros ir kokie buvo rezultatai.

Valstybių narių atliekamos importuotojų patikros

80. Atlikdamos savo kontrolės įstaigų priežiūrą, valstybės narės gali patikrinti, ar importuotojų atliktos procedūros ir patikros yra tinkamos. 2012 m. specialiojoje ataskaitoje nustatėme, kad kontrolės įstaigų atliktos importuotojų patikros dažnai yra neišsamios. Šio audito metu atsižvelgėme į šį nustatytą faktą ir nustatėme, kad taip vis dar yra kai kuriose valstybėse narėse (taip pat žr. **6 langelį**).

6 langelis. Importuotojų patikrų trūkumai

Bulgarijoje dvi mūsų aplankytos kontrolės įstaigos neturėjo specialių kontrolinių sąrašų ir vietoje jų naudojo „prekybininkų“ kontrolinius sąrašus, kuriuose nebuvo kai kurių su importu susijusių specialių patikrų.

Ispanijoje (Andalūzijoje) kompetentingos institucijos ataskaitose dėl metinių kontrolės įstaigų priežiūros patikrinimų nėra jokios nuorodos apie importo patikras arba specialių importo kontrolinių sąrašų peržiūrą.

⁶² Reglamento (EB) Nr. 882/2004 15 straipsnio 1 dalis ir 15 straipsnio 2 dalis.

Jungtinės Karalystės kompetentinga institucija nereikalauja, kad importuotojai savo kontrolės įstaigoms praneštų apie kiekvieną įvežamą siuntą. Tačiau šis pranešimas yra privalomas pagal reglamentą ir yra svarbi priemonė, siekiant geriau atlikti įvežamų siuntų fizines patikras.

Atsekamumas pagerėjo, tačiau išlieka tam tikrų trūkumų

81. Laikantis Maisto srities teisės aktų bendrųjų principų, maisto ir pašarų gamybos įmonės turėtų užtikrinti atsekamumą visais gamybos, perdirbimo ir platinimo etapais. Jos turi gebėti nustatyti įmones, kurioms jų produktai buvo patiekti, ir maisto grandinėje atsekti naudojamus indėlius iki pat tiesioginio tiekėjo⁶³. Tai taikoma visų rūšių maisto produktams.

82. Ekologiškų produktų atveju atsekamumas turėtų viršyti bendruosius maisto produktus reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus. Kadangi nėra analitinio metodo nustatyti, ar produktas yra ekologiškas ar ne, atsekamumas turėtų leisti patikrinti produkto ekologinį statusą visoje tiekimo grandinėje. Atsekamumo patikros tikslas: i) nustatyti visus susijusius ūkio subjektus, ii) patikrinti jų ekologinį sertifikavimą ir iii) kai nebuvo laikomasi taisyklių, atsekti produktą iki jo šaltinio ir panaikinti problemą, sutrukdant atitinkamiems produktams pasiekti vartotojus.

83. Specialiojoje ataskaitoje Nr. 9/2012 mes pranešėme apie mūsų atliktą ekologiškų produktų imties atsekamumo auditą. Mes padarėme išvadą, kad valstybių narių kompetentingos institucijos susidūrė su sunkumais užtikrinant, kad jų kompetencijai priklausantys ekologiški produktai būtų atsekami jų teritorijoje, ir kad buvo dar sunkiau atsekti sienas kertančius produktus. Mes rekomendavome, kad turėtų būti sustiprinta kontrolė, siekiant užtikrinti, kad ūkio subjektai vykdytų su atsekamumu susijusius teisės aktų reikalavimus, ir kad Komisija turėtų aiškiau priskirti vaidmenis ir pareigas įvairiems veikėjams (taip pat žr. priedą).

⁶³ Taip pat vadinamas metodu „vienas žingsnis pirmyn, vienas žingsnis atgal“.

Atsekamumas pagerėjo ES viduje, tačiau ne visi gamintojai galėjo būti atsekami

84. Komisija ėmėsi veiksmų, siekdama įgyvendinti mūsų rekomendaciją. Ji pridėjo ekologiškų produktų importui skirtą modulį interneto priemonėje, vadinamą TRACES (TRAdE Control ir Expert System), kad būtų stebimas maisto produktų ir pašarų importas⁶⁴. Nuo 2017 m. spalio mėn. kontrolės įstaigos turi pateikti patikrinimų elektroninius sertifikatus (COI), kurie turi būti pridedami prie kiekvienos importuojamų ekologiškų produktų siuntos. TRACES-COI modulis buvo įdiegtas siekiant pagerinti ekologiškų produktų atsekamumą ir pateikti daugiau išsamesnių statistinių duomenų apie ekologiškų produktų importą.

85. Atlikdama auditus valstybėse narėse, Komisija (DG SANTE) reikalauja, kad kompetentingos institucijos atliktų dviejų ekologiškų produktų (kuriuos atrinko Komisijos audito grupė) atsekamumo procedūras. Jei sudedamosios dalys yra ne iš ES, šios procedūros apima tik judėjimą po patekimo į ES.

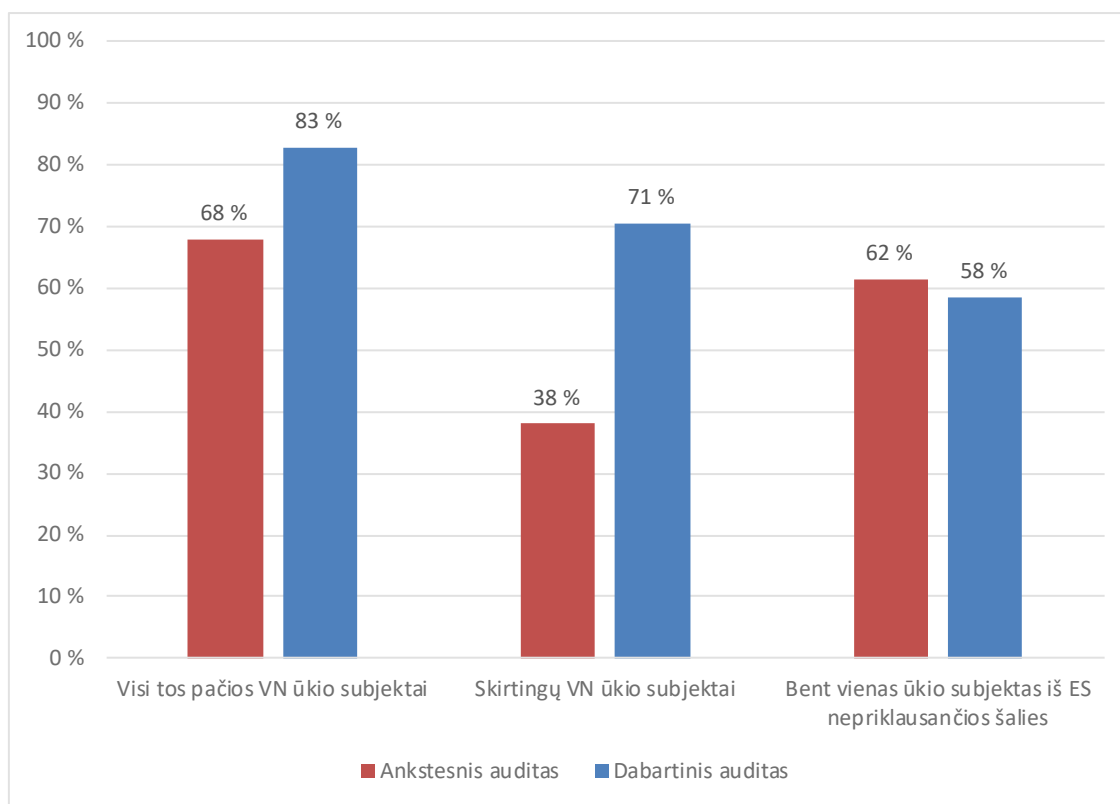
86. Mūsų audito metu atrinkome 105 produktus ir 18 valstybių narių kompetentingų institucijų ir Komisijos paprašėme:

- i) šiuos produktus atsekti iki gamintojo (taip pat už ES sienos, jei taikytina); ir
- ii) pateikti, visų ūkio subjektų atveju, ekologinį sertifikatą, kuris galiojo šį produktą ruošiant, gaminant ir perdirbant.

87. Atsekamumo rezultatai buvo geresnis nei tie, kurie buvo gauti atlikus šią procedūrą, skirtą mūsų 2012 m. ataskaitai dėl produktų iš ES (žr. **5 diagramą**), ir stabilūs importuojamiems produktams. Daug produktų vis dar nebuvo galima atsekti iki žemės ūkio produktų gamintojo.

⁶⁴ TRACES buvo nustatyta Komisijos sprendimu 2004/292/EB pagal Tarybos direktyvą 90/425/EEB.

5 diagrama. Produktų, apie kuriuos užklausta atsekamumo informacija buvo išsami, procentinė dalis

Šaltinis: EAR.

88. Atsekamumo patikros kartais yra sudėtingas ir ilgas procesas dėl įvairių priežasčių, kaip antai:

- i) tiekimo grandinės sudėtingumo;
- ii) problemų vertinant ekologinių sertifikatų teisingumą, visoje ES naudojant skirtingas duomenų bazines, kurios nėra suderintos turinio atžvilgiu ir nėra praktiškos, jei ūkio subjekto kontrolės įstaiga nėra žinoma;
- iii) koordinavimo trūkumo tarp kai kurių kompetentingų institucijų valstybėse narėse.

Prireikė daugiau nei trijų mėnesių atsekti tam tikrus mūsų imties produktus. Lėtas atsekamumas daro neigiamą poveikį gebėjimui veikti, jei nesilaikoma reikalavimų, ir užkirsti kelią atitinkamiems produktams pasiekti vartotojus.

Atliekant mūsų atsekamumo procedūrą nustatyta problemų, susijusių su ženkliniu ir sertifikatais

89. Atlikus atsekamumo procedūrą nustatyta papildomų faktų, kurie turi neigiamos įtakos kontrolės sistemos patikimumui, kaip antai:

- neteisinga produkto kilmė ekologiniame ženkle (žr. **7 langelį**);
- neišsami kontrolės įstaigos patikrinimo ataskaita, pateikianti nepakankamą patikinimą dėl didelės gamybos ir perdirbimo padalinių dalies skirtingose trečiosiose šalyse (žr. **8 langelį**).

7 langelis. Neteisingos kilmės ekologiniuose ženkluose pavyzdžiai

Dviejų produktų ekologiniame ženkle buvo pateikta neteisinga informacija apie produkto kilmę:

- pita duonos ženklavimas „ES žemės ūkis“ buvo neteisingas, kadangi pagrindinė produkto sudedamoji dalis (kviečiai) buvo iš Moldovos, Ukrainos ir Kazachstano.
- braškių džemo ženklavimas „ES ir ne ES žemės ūkis“ buvo neteisingas, kadangi visos jo žemės ūkio kilmės sudedamosios dalys buvo importuotos ne iš ES (braškės iš Maroko, cukrus – iš Brazilijos).

8 langelis. Neišsamaus patikrinimo ataskaitos, kurioje pateikiamas nepakankamas patikinimas dėl daugelio įvairių šalių ūkio subjektų, pavyzdys

Vienu produktų atsekamumo procedūros atveju pagrindinio ūkio subjekto Turkijoje sertifikatas apėmė 10 gamybos ir 15 perdirbimo padalinių Turkijoje, Etiopijoje, Kirgizijoje, Kazachstane ir Ukrainoje.

Mes paprašėme paskutinės patikrinimo ataskaitos, kuri buvo pagrindas kontrolės įstaigai sertifikuoti pagrindinį ūkio subjektą ir visus jo padalinius. Mūsų analizė parodė, kad šioje 8 puslapių ataskaitoje nebuvo pagrindinės informacijos, pavyzdžiui, vizitų skirtinguose padaliniuose datų ir kiekviename skirtingame padalinyje atliktų faktinių patikrų pobūdžio. Todėl turime nepakankamą patikinimą, kad visi gamybos ir perdirbimo padaliniai buvo tinkamai patikrinti.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

90. Ekologiškų produktų kontrolės sistema nustatyta ES teisės aktuose. Ja siekiama vartotojams suteikti tikrumo, kad jiems perkant ES arba lygiaverčius ekologiškus produktus, taisyklės buvo taikytos kiekviename tiekimo grandinės etape. Tai turėtų būti taikoma tais atvejais, kai produktas yra pagaminamas ES arba importuojamas. Mes nustatėme, kad nuo mūsų ankstesniojo audito kontrolės sistema pagerėjo, ir kad mūsų rekomendacijos iš esmės buvo įgyvendintos (žr. **priedą**), tačiau kai kurios problemos išliko.

91. Ir Komisija, ir valstybės narės pašalino daugelį mūsų ankstesnėje ataskaitoje nustatytų su ekologiškais produktais, gaminamais ES ir sudarančiais didžiąją ES suvartojamų produktų dalį, susijusių trūkumų.

92. Po mūsų 2012 m. ataskaitos Komisija atnaujino savo vizitus į valstybes nares, ir daugumą jų jau applanke. Mes nustatėme, kad šis darbas buvo tinkamai vykdomas ir stebimas. Komisijos auditų metu nustatyta kai kurių trūkumų, kurie paskatino valstybių narių taisomuosius veiksmus. Be šių auditų Komisija ėmėsi koordinavimo ir mokymo iniciatyvos, ji dažnai susitinka su valstybėmis narėmis aptarti tolesnius veiksmus dėl pažeidimų ir įtariamo sukčiavimo (**31–35 dalys**).

93. Mūsų audituotos valstybių narių kompetentingos institucijos ėmėsi veiksmų, kad pagerintų savo kontrolės sistemas. Šešios valstybės narės, kurias mes stebėjome, pašalino paskutinį kartą pastebėtų trūkumų didžiąją dalį. Jos atliko teisinio pagrindo pakeitimus, pagerino koordinavimą su akreditavimo įstaigomis ir parengė geresnes kontrolės įstaigų priežiūros gaires (**38 dalis**). Aštuonios valstybės narės, kurias mes patikrinome, dabar turi reikalavimų nesilaikymo ir atitinkamų vykdymo užtikrinimo priemonių (įskaitant sankcijas), kurias turi taikyti kontrolės įstaigos, katalogą (**44 dalis**). Tačiau nustatėme keletą trūkumų, susijusių su mūsų ankstesniais nustatytais faktais (**40 ir 41 dalys**). Mes taip pat nustatėme, kad vykdymo užtikrinimo priemonių taikymas dar nėra suderintas visoje ES, ir kad ataskaitų teikimas valstybėse narėse kartais buvo lėtas ir neužbaigtas (**43, 45 ir 49 dalys**).

1 rekomendacija. Pašalinti likusius valstybių narių kontrolės sistemų ir ataskaitų teikimo trūkumus

Komisija turėtų:

- a) atsižvelgti į likusius trūkumus, kuriuos mes nustatėme valstybių narių kontrolės sistemose;
- b) dirbti siekiant geriau suderinti neatitikimų ir pažeidimų apibrėžtį ir su jais susijusias vykdymo užtikrinimo priemones, organizuojant diskusijas su valstybėmis narėmis ir priimant įgyvendinimo aktus;
- c) teikti gaires kompetentingoms institucijoms siekiant pagerinti jų ataskaitų teikimą, pavyzdžiui, šalinant jų metinėse ataskaitose esančias informacijos spragas.

Tikslinė įgyvendinimo data: 2020 m.

94. Mažesnė dalis ES suvartojamų ekologiškų maisto produktų gaunama iš importo. Lygiavertės kontrolės įstaigos sertifikuoja daugiau kaip 80 % į ES importuojamų ekologiškų produktų. Likusi dalis yra importas iš lygiaverčių trečiųjų šalių. Nuo 2012 m. Komisijos vykdomi auditai buvo atliekami daugumoje lygiaverčių trečiųjų šalių (**62 dalis**). Komisija taip pat pradėjo lankyti lygiavertės kontrolės įstaigas ir patikrino jų veiklą vietoje trečiosiose šalyse. Iki šiol tai aprėpė sistemas, taikomas maždaug trečdaliui lygiaverčių kontrolės įstaigų patvirtinto importo (**57 ir 58 dalys**). Komisijai lygiaverčių kontrolės įstaigų priežiūra yra sudėtinga, kadangi ji yra kompetentinga institucija, ir ji negali remtis kitos kompetentingos institucijos darbu, kaip, pavyzdžiui, ES valstybių narių ar lygiaverčių trečiųjų šalių atveju. Kai Komisija nustato trūkumų, gali prireikti daug laiko, siekiant juos panaikinti įvairiose kontrolės įstaigose, vykdančiose veiklą toje pačioje šalyje (**60 dalis**).

95. Be atsižvelgimo į auditus Komisija nuolat analizuoja metines ataskaitas, gautas iš lygiaverčių kontrolės įstaigų ir lygiaverčių trečiųjų šalių. Tačiau ji dažnai vėluoja atlikti šį vertinimą (**69 dalis**). Mes nustatėme, kad Komisija remiasi akreditavimo įstaigų ataskaitomis, tačiau nėra oficialių bendradarbiavimo susitarimų, kuriuose būtų nustatyti terminai reguliariai keistis informacija, ar kurie leistų Komisijai koordinuoti priežiūrą su akreditavimo

įstaigomis (**70 dalis**). Mes nustatėme, kad Komisija ką tik pradėjo tirti galimą ekologiškų produktų importo priežiūros sąveiką su kitų svarbių importo rinkų kompetentingomis institucijomis (JAV, Kanados, Čilės, Šveicarijos, Japonijos ir Šiaurės Korėjos) (**71 dalis**).

96. Dėl importo kontrolės sistemos, Komisijos vykdymo užtikrinimas gali būti sudėtingas ir ilgai trunkantis procesas, tačiau buvo nustatytos naujos taisyklės, kad jis būtų vykdomas greičiau ir veiksmingiau. Komisija galės nedelsdama priimti taikytinus įgyvendinimo aktus, kad būtų greitai panaikintas lygiaverčių kontrolės įstaigų pripažinimas (**72 dalis**). Dėl lygiaverčių trečiųjų šalių, pagal analogiją su prekybos susitarimu su Čile, būsiami prekybos susitarimai galėtų apimti informacijos perdavimo ir tikrinimo bei ginčų sprendimo mechanizmus (**74 dalis**).

97. Valstybės narės taip pat yra atsakingos už importuojamų ekologiškų produktų patikrų atlikimą ir vykdydamos savo kontrolės įstaigų priežiūrą, jos patikrina, ar importuotojų atliktos procedūros ir patikros yra tinkamos. Mes nustatėme įvežamų siuntų patikrų trūkumą ir kad kai kuriose valstybėse narėse kontrolės įstaigų vykdomos importuotojų patikros vis dar buvo neišsamios (**75–80 dalys**).

2 rekomendacija. Gerinti importo priežiūrą, užtikrinant geresnį bendradarbiavimą

Komisija turėtų:

- a) gerinti lygiaverčių kontrolės įstaigų priežiūrą, be kita ko, stiprinant bendradarbiavimą su akreditavimo įstaigomis ir su kitų svarbių importo rinkų kompetentingomis institucijomis;
- b) skubiai įvertinti lygiaverčių kontrolės įstaigų ir lygiaverčių trečiųjų šalių metines ataskaitas;
- c) valstybėms narėms parengti gaires, kaip atlikti specialias kontrolės įstaigų vykdomos importuotojų ir importuojamų ekologiškų produktų priežiūros patikras.

Tikslinė įgyvendinimo data: 2020 m.

98. Mes dar kartą atlikome atsekamumo procedūrą, siekdami patikrinti, ar ekologiški produktai gali būti atsekti iki žemės ūkio produktų gamintojo, ir ar produkto ekologinį statusą galima įrodyti sertifikatu kiekviename tiekimo grandinės etape. Rezultatai rodo, kad padėtis pagerėjo, palyginti su ankstesniu auditu, ypač ES. Kol kas ne visus produktus galima atsekti iki žemės ūkio produktų gamintojo (**86 ir 87 dalys**). Mes nustatėme, kad dauguma kontrolės įstaigų ES dabar turi visų ūkio subjektų ekologinių sertifikatų internetinę duomenų bazę. Tačiau šios duomenų bazės nėra suderintos turinio atžvilgiu ir nėra praktiškos, jei ūkio subjekto kontrolės įstaiga nėra žinoma (**88 dalis**); Importuojamų produktų atsekamumas pagerėtų, jei veiktų ne ES ūkio subjektams skirtos internetinės duomenų bazės.

3 rekomendacija. Atlikti išsamesnes atsekamumo patikras

Komisija turėtų:

- a) atlikti atsekamumo procedūrą už ES ribų vykdant importuojamų produktų priežiūros veiklą ir naudoti rezultatus, siekiant tikslingiau atlikti auditus ir *ad hoc* patikras, skirtas kontrolės įstaigoms ir trečiosiose šalyse;
- b) su kompetentingomis institucijomis analizuoti jų atsekamumo testų rezultatus, siekiant nustatyti trūkumus ir galimus taisomuosius veiksmus;
- c) pagerinti tarpvalstybinę prieigą prie duomenų apie ekologinius sertifikatus ir reikalauti, kad trečiųjų šalių kontrolės įstaigos internete pateiktų sertifikatų sąrašus.

Tikslinės įgyvendinimo datos: a ir b rekomendacijos – 2020 m., c rekomendacija – 2024 m.

Šią ataskaitą priėmė I kolegija, vadovaujama Audito Rūmų nario Nikolaos MILIONIS, 2019 m. vasario 13 d. Liuksemburge įvykusiame posėdyje.

Audito Rūmų vardu

Pirmininkas

Klaus-Heiner LEHNE

PRIEDAS**Rekomendacijų, įtrauktų į Specialiąją ataskaitą Nr. 9/2012, įgyvendinimo lygio vertinimas**

Rekomendacija Specialiojoje ataskaitoje Nr. 9/2012	Dabartinis vertinimas	Pastabos
1 Kompetentingos institucijos turėtų sustiprinti jų vykdomą kontrolės įstaigų priežiūrą, taikydamos tinkamai dokumentuotą kontrolės įstaigų tvirtinimo ir priežiūros tvarką, siekdamos neatitikimų, pažeidimų ir atitinkamų nuobaudų apibrėžčių suderinamumo bei skatindamos nustatytą gerąją praktiką;	Įgyvendinta dauguma atžvilgių	Padėtis aiškiai pagerėjo, tačiau išlieka trūkumų valstybėse narėse
2 Valstybės narės turėtų užtikrinti tiesioginį informacijos apie pažeidimus ir neatitikimus srautą iš kontrolės įstaigų į mokėjimų agentūras ir atvirkščiai; savo ruožtu Komisija turėtų patikslinti pranešimų apie pažeidimus ir neatitikimus formą ir laiką, įvesti tinkamas priemones, užtikrinančias, kad valstybės narės laikytųsi savo atskaitomybės įsipareigojimų, peržiūrėti pranešimų apie pažeidimus ir neatitikimus informacinę sistemą bei išnagrinėti galimybę įtraukti pranešimus, susijusius su trečiosiomis šalimis.	Įgyvendinta dauguma atžvilgių Įgyvendinta dauguma atžvilgių	Padėtis aiškiai pagerėjo, tačiau išlieka trūkumų valstybėse narėse Padėtis aiškiai pagerėjo, tačiau išlieka trūkumų dėl ataskaitų teikimo įsipareigojimų
3 Turėtų būti sustiprintos patikros, siekiant užtikrinti, kad ūkio subjektai vykdytų su atsekamumu susijusius teisės aktų reikalavimus; šiuo klausimu Komisija turėtų aiškiau priskirti vaidmenis ir pareigas įvairiems veikėjams.	Įgyvendinta kai kuriais atžvilgiais Įgyvendinta kai kuriais atžvilgiais	Padėtis gerėjo, tačiau per daug produktų vis dar neįmanoma atsekti Iš dalies įvykdyta (produktų, importuotų iš trečiųjų šalių, atveju) per TRACES sistemą
4 Komisija turėtų sustiprinti jos vykdomą valstybių narių kontrolės sistemų stebėjimą, rengdama audito vizitus ir rinkdama bei panaudodama būtinus duomenis ir informaciją.	Įgyvendinta dauguma atžvilgių	Informacijos metinėse ataskaitose rinkimas ir naudojimas turi būti patobulintas.
5 Komisija turėtų siekti, kad būtų užtikrinta pakankama šalių, įtrauktų į pripažintųjų lygiavertėmis ekologinės gamybos srityje šalių sąrašą, priežiūra ir kad būtų laiku atliekamas trečiųjų šalių paraiškų dėl įtraukimo į šį sąrašą vertinimas.	Įgyvendinta dauguma atžvilgių	Vėluojama atlikti metinių ataskaitų įvertinimą ir labai mažai metinių susitikimų
6 Tol, kol importo leidimų režimas galioja, valstybės narės turėtų užtikrinti teisingą jo taikymą. Valstybių narių kompetentingos institucijos turėtų sustiprinti savo vykdomas patikrinimo sertifikatus išduodančių kontrolės įstaigų patikras.	Nebeaktualu	

KOMISIJOS ATSAKYMAI Į EUROPOS AUDITO RŪMŲ SPECIALIOSIOS ATASKAITOS

„EKOLOGIŠKŲ PRODUKTŲ KONTROLĖS SISTEMA PAGERĖJO, TAČIAU IŠLIEKA TAM TIKRŲ PROBLEMŲ“ PASTABAS

SANTRAUKA

II. Dėl Europos Audito Rūmų rekomendacijų, paskelbtų Specialiojoje ataskaitoje Nr. 9/2012, Komisija mano, kad į jas buvo atsižvelgta. Visų pirma, buvo imtasi veiksmų gerinant teisinę sistemą ir valstybėms narėms primenant apie jų juridines prievoles. Be to, Komisija TRACES sistemoje įdiegė elektroninį patikrinimų sertifikatą, kuris leido reikšmingai pagerinti iš trečiųjų šalių importuojamų produktų atsekamumą.

VII. Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

IVADAS

14. Komisija trečiosiose šalyse esančių kontrolės įstaigų veiklą prižiūri taikydama įvairias priemones. Be to, Komisija teikia *ad hoc* prašymus suteikti informacijos, pavyzdžiui, siekdama įrodyti siuntos arba produkto atsekamumą.

PASTABOS

41.

Antra įtrauka. Dėl įrodymų, susijusių su rizika pagrįsto metodo taikymu, kontrolės įstaigos turėtų taikyti rizika grindžiamą ėminių ėmimą, tačiau tais atvejais, kai įtariamas neleistino produkto naudojimas, be tokia rizika pagrįsto ėminių ėmimo, reikia atlikti įprastą ėminį ir laboratorinę analizę.

43. 2018 m. birželio 6 d. įvykusiame Ekologinės gamybos komiteto posėdyje Komisija pristatė suderintus veiksmus dėl nacionalinio priemonių katalogo.

Sistemą sudaro šie etapai:

- i) kelių dažniausių / sunkaus pobūdžio reikalavimų nesilaikymo atvejų atranka;
- ii) šablono su penkiomis skiltimis, kuriose įrašoma teisinė nuoroda, reikalavimų nesilaikymo atvejų tipas, priemonės rūšis, administracinė procedūra ir tolesni veiksmai, parengimas;
- iii) pateikiamas prašymas valstybėms narėms užpildyti šabloną remiantis jų dabartiniu nacionaliniu priemonių katalogu;
- iv) užpildytų šablonų analizė ir išvadų dėl sąlygų keitimo parengimas;
- v) rekomendacijų dėl nacionalinio priemonių katalogo sudarymo parengimas.

1 langelis. Informacijos teikimas kartais yra lėtas ir nepakankamas

Dėl pranešimų OFIS sistemoje. Komisija nustatė, kad OFIS pranešimai turi savalaikiškumo problemą ir pakvietė valstybes nares imtis veiksmų šiuo klausimu. Be to, atlikdama auditą valstybėse narėse, Komisija tikrina atsitiktine tvarka atrinktų reikalavimų nesilaikymo atvejų dokumentus, siekdama įsitikinti, ar:

- i) kontrolės įstaiga laiku praneša kompetentingai institucijai apie reikalavimų nesilaikymo atvejus;
- ii) kompetentinga institucija sukuria pranešimą OFIS sistemoje.

Jei nustatomi trūkumai, ji pateikia rekomendacijas valstybėms narėms, kurios turi imtis veiksmų.

Dėl metinės ataskaitos teikimo Komisijai. Komisija ėmėsi įvairių iniciatyvų siekdama pagerinti tiek metinių ataskaitų pateikimą laiku, tiek jų turinį. Komisija šį klausimą aptarė su valstybėmis narėmis Ekologinės gamybos komitete ir nusiuntė priminimo raštus dėl vėlavimo teikiant metines ataskaitas. Ji peržiūrėjo metinio pranešimo vertinimo kontrolinį sąrašą siekdama išaiškinti valstybėms narėms ataskaitos pateikimo procesą, kad jį pagerintų ir taip joms padėtų rengti metines ataskaitas, ir užtikrinti, kad ataskaitose būtų pateikiami reikalaujami ir susiję ekologinės gamybos duomenys.

Komisija tikisi, kad ši problema bus išspręsta priėmus Įgyvendinimo aktą pagal Oficialios kontrolės reglamento (ES) 2017/625 25 straipsnio a punktą.

2 langelis. Žemas Komisijos auditų dažnumas

2019 m. Komisija atliks kitos Dominikos Respublikoje veikiančios kontrolės įstaigos auditą konkrečiai atsižvelgdama į tai, kad ši šalis yra viena didžiausių ekologiškų produktų eksportuotojų ES.

59. Atsižvelgiant į rekomendacijas dėl saugumo, Komisijos į kai kurias šalis planuoti vizitai turėjo būti atšaukti arba atidėti. Tokiais atvejais tam, kad gautų patikinimą dėl kontrolės įstaigų veiklos rezultatų, Komisija gali taikyti kitas priežiūros priemones, pavyzdžiui: tikrinti dokumentus kontrolės įstaigos biure ir kitos šalies kontrolės įstaigų inspektorių vykdomą kontrolę, tiesiogiai imtis tolesnių veiksmų dėl pažeidimų kartu su kontrolės įstaigomis ir pasinaudodama metinėmis ataskaitomis.

3 langelis. Sudėtinga panaikinti sisteminius trūkumus atliekant kontrolės įstaigų auditą

Komisija kartu su valstybėmis narėmis susitarė įgyvendinti naujas Kinijos kilmės ekologiškų produktų papildomos oficialios kontrolės gaires. Šis dokumentas įsigaliojo 2019 m. sausio 1 d. ir juo reikalaujama, kad valstybės narės atliktų visose iš Kinijos siunčiamose siuntose esančių tam tikrų nustatytų produktų kontrolę ir patikrą.

Valstybės narės ir Komisija laikėsi nuomonės, kad šios gairės yra būtinos atsižvelgiant į didėjančią OFIS sistemoje pranešamų pažeidimų, susijusių su tam tikros rūšies iš Kinijos importuojamais produktais, skaičių.

61. Pagal naująjį ekologiškų produktų reglamentą kontrolės įstaigų ekologiniai standartai ir kontrolės sistemos turės atitikti ES taisykles. Kaip nurodė EAR, tai leis sutaupyti laiko, nes nebereikės vertinti standartų. Tačiau visi kiti vertinimo elementai, stebėseną ir priežiūrą išlieka nepakitę.

67. Komisija nuolat stebi per OFIS sistemą gaunamus pranešimus ir susisiečia su atitinkamų trečiųjų šalių kontrolės institucijomis tuo atveju, jei sistemingai vėluojama pateikti atsakymus arba iškyla konkretūs klausimai.

Be to, Ekologinės gamybos komitete Komisija reguliariai teikia pranešimus ir juos aptaria su valstybėmis narėmis.

70. Komisija mano, kad akreditavimo įstaigų priežiūra yra kertinis kontrolės sistemos elementas.

Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad reglamente dėl ekologinės gamybos nėra jokios teisinės nuostatos, kuria būtų apibrėžta Komisijos ir akreditavimo įstaigų, kurios vykdo veiklą pagal privačią sutartį su kontrolės įstaigomis, santykių sistema.

Tačiau Komisija ir akreditavimo įstaigos aktyviai bendradarbiauja (pavyzdžiui, organizuodamos specialius seminarus ir *ad hoc* susitikimus), be to, akreditavimo įstaigos gauna Komisijos ir atitinkamų kontrolės įstaigų tarpusavio susirašinėjimo kopijas.

Pagrindinis susitikimų tikslas – informuoti akreditavimo įstaigas apie Komisijai iškilusius uždavinius, susijusius su lygiavertėmis pripažintų kontrolės įstaigų, sertifikuojančių ekologiškus

produktus iš trečiųjų šalių, priežiūra, ir gauti jų nuomonę apie veiklos sunkumus įgyvendinant reglamentą dėl ekologinės gamybos.

72. Komisija siekia ir toliau sieks, kad laikotarpis nuo sprendimo sustabdyti arba panaikinti įtraukimą į atitinkamą Reglamento (EB) Nr. 1235/2008 IV priedą iki jo veiksmingo įsigaliojimo būtų kuo trumpesnis.

77. Komisija į atnaujintą metinių ataskaitų vertinimo kontrolinį sąrašą įtraukė laukelį dėl papildomos importo kontrolės ir imsis tolesnių veiksmų dėl šiuo klausimu gautų duomenų kokybės ir tikslumo.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1 rekomendacija. Pašalinti likusius valstybių narių kontrolės sistemų ir ataskaitų teikimo trūkumus

a) Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Komisija yra įdiegusi sistemines procedūras dėl atsižvelgimo į audito rekomendacijas, kurios buvo paskelbtos Sveikatos ir maisto saugos generaliniam direktoratui atlikus auditą. Atsižvelgdamos į audito rekomendacijas, valstybės narės turi pateikti veiksmų planus dėl trūkumų atitinkamose nacionalinėse kontrolės sistemose pašalinimo ir pateikti įrodymus apie tų veiksmų planų įgyvendinimą. Įgyvendinant tuos veiksmų planus arba imantis tikslinių veiksmų (pasitelkiant dvišales diskusijas ir mokymus) turės būti pašalinti likę Europos Audito Rūmų nustatyti trūkumai.

b) Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Komisija tęs jau pradėtas diskusijas su valstybėmis narėmis dėl tolesnio priemonių suderinimo ir paskelbs gaires dėl nacionalinio priemonių katalogo, kurį valstybės narės turės aptarti ir patvirtinti, sudarymo.

Naujajame reglamente dėl ekologinės gamybos, kuris bus pradėtas taikyti 2021 m., numatoma, kad bus priimtas įgyvendinimo aktas, kuriame bus nustatyta vienoda tvarka, taikoma tais atvejais, kai kompetentingos institucijos turi imtis priemonių dėl įtariamo ar nustatyto reikalavimų nesilaikymo. Įgyvendinimo reglamentas bus pradėtas taikyti ne anksčiau kaip 2021 m.

c) Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Komisija parengs konkretų metinių ataskaitų skyriaus, skirtą ekologinei gamybai, turinį, aptariamą pagal Oficialios kontrolės reglamento (ES) 2017/625 25 straipsnio a punkte.

Metinės ataskaitos gali būti reikšmingai pagerintos naudojant aiškų ir bendrą šabloną, o gerosios praktikos mainai gali būti padėties pagerinimo priemonė.

95. Komisija mano, kad akreditavimo įstaigų priežiūra yra kertinis kontrolės sistemos elementas.

Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad reglamente dėl ekologinės gamybos nėra jokios teisinės nuostatos, kuria būtų apibrėžta Komisijos ir akreditavimo įstaigų, kurios vykdo veiklą pagal privačią sutartį su kontrolės įstaigomis, santykių sistema.

Tačiau Komisija ir akreditavimo įstaigos aktyviai bendradarbiauja (pavyzdžiui, organizuodamos specialius seminarus ir *ad hoc* susitikimus, be to, akreditavimo įstaigos gauna Komisijos ir atitinkamų kontrolės įstaigų tarpusavio susirašinėjimo kopijas)

2 rekomendacija. Gerinti importo priežiūrą, užtikrinant geresnį bendradarbiavimą

a) Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Komisija ketina ne tik organizuoti metinius susitikimus su akreditavimo įstaigomis, bet ir:

- įvertinti teisinius bendradarbiavimo su akreditavimo įstaigomis sustiprinimo būdus;

- skatinti bendradarbiavimą organizuojant daugiašales diskusijas, kuriomis būtų siekiama išnagrinėti sąveikas, leidžiančias pašalinti bendrą riziką ir problemas.

b) Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

c) Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Komisija ketina išaiškinti importuojamų produktų kontrolės teisinės nuostatos, visų pirma, pagal naująjį reglamentą dėl ekologinės gamybos, ir toliau rengti rekomendacinių dokumentų dėl ekologiškų produktų importo į ES iš tam tikrų trečiųjų šalių projektus. Tai padės suderinti valstybių narių taikomus metodus. Įgyvendinimo reglamentas bus pradėtas taikyti ne anksčiau kaip 2021 m.

3 rekomendacija. Atlikti išsamesnes atsekamumo patikras

a) Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Komisija ketina ne tik tęsti įtartinų siuntų *ad hoc* atsekamumo procedūras, bet ir kasmet atlikti keletą naujų tokių atsekamumo procedūrų.

b) Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Komisija ketina paraginti valstybes nares Ekologinės gamybos komiteto atstovams teikti atliktų atsekamumo procedūrų rezultatus ir nustatytų problemų bei vykdymo užtikrinimo veiksmų analizę .

c) Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Komisija ketina parengti vidaus rinkai skirtą elektroninio sertifikavimo metodą, kuris būtų įtrauktas į būsimą oficialios kontrolės informacijos valdymo sistemą, kad pirmiausia būtų pagerinta tarpvalstybinė prieiga prie ekologinių sertifikatų.

Tada Komisija imsis reikalingų žingsnių, kad šią sistemą imtų taikyti trečiosios šalys, visų pirma, siekdamos laikytis ES taisyklių (nuo 2024 m. tai bus privaloma).

AUDITO RŪMŲ GRUPĖ

Specialiosiose ataskaitose Audito Rūmai pateikia savo auditų, susijusių su ES politikomis ir programomis arba su konkrečių biudžeto sričių valdymo temomis, rezultatus. Audito Rūmai audito užduotis atrenka ir nustato taip, kad jos turėtų kuo didesnį poveikį, atsižvelgdami į neveiksmingumo ar neatitikties teisės aktams rizikas, susijusių pajamų ar išlaidų lygį, būsimus pokyčius ir politinį bei viešąjį interesą.

Šią ataskaitą priėmė Audito Rūmų nario Nikolaos Milionis vadovaujama I audito kolegija, kuri specializuojasi tvaraus gamtos išteklių naudojimo srityje. Auditui vadovavo Audito Rūmų narys Nikolaos Milionis, jam padėjo buvusi kabineto vadovė Ioulia Papatheodorou, dabartinis kabineto vadovas Kristian Sniter, kabineto atašė Matteo Tartaggia, kabinetas; pagrindinis vadybininkas Michael Bain; užduoties vadovė Els Brems; auditorės Blanka Happach, Greta Kapustaitė ir Radostina Simeonova. Lingvistinę pagalbą teikė Miroslava Chakalova-Siddy, Marek Riha ir Fiona Urquhart.

Iš kairės į dešinę: Michael Bain, Blanka Happach, Nikolaos Milionis, Matteo Tartaggia, Greta Kapustaitė, Kristian Sniter.

Etapas	Data
APM patvirtinimas / audito pradžia	2017 11 29
Oficialus ataskaitos projekto siuntimas Komisijai (arba kitam audituojamam subjektui)	2019 1 3
Galutinės ataskaitos patvirtinimas po prieštaravimų procedūros	2019 2 13
Komisijos (ar kito audituojamo subjekto) oficialių atsakymų gavimas visomis kalbomis	2019.3.8

Nuo 1991 m. ES turi ekologinių produktų gamybai, perdirbimui, paskirstymui ir importui taikomą kontrolės sistemą. Ja siekiama vartotojams suteikti tikrumo, kad ekologinės taisyklės yra taikomos kiekviename tiekimo grandinės etape. Pastaraisiais metais ES ekologinis sektorius sparčiai plėtojosi. Po to, kai ėmėmės tolesnių veiksmų atsižvelgdami į 2012 m. birželio mėn. paskelbtą Specialiąją ataskaitą Nr. 9/2012, nustatėme, kad kontrolės sistema pagerėjo. Mūsų rekomendacijos iš esmės buvo įgyvendintos, tačiau išliko tam tikrų iššūkių. Pateikiame rekomendacijų, kaip šalinti valstybėse narėse mūsų nustatytus su ES produktais susijusius likusius trūkumus, gerinti importuojamų ekologiškų produktų priežiūrą užtikrinant geresnį bendradarbiavimą ir atlikti išsamesnes atsekamumo patikras.

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

■ Leidinių biuras

EUROPOS AUDITO RŪMAI
12, rue Alcide de Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tel. +352 4398-1

Užklausos: eca.europa.eu/lt/Pages/ContactForm.aspx
Interneto svetainė: eca.europa.eu
Twitter: @EUAuditors

© Europos Sąjunga, 2019 m.

Dėl leidimo naudoti arba kopijuoti nuotraukas arba kitą medžiagą, kurių autorių teisės nepriklauso Europos Sąjungai, būtina tiesiogiai kreiptis į autorių teisių subjektus.